

(۱)

آیت‌الله کاشانی در زندان متفقین

بکوشش: حبیب‌الله حمیدی
بهنام صدی

مطلع

بررسی‌های مربوط به اشغال ایران از ناحیه متفقین در شهریور ۱۳۲۰ ه.ش. عمدتاً این حقیقت را به اثبات می‌رساند که متفقین، ایران را به لحاظ کثرت روزافزون آلمانی‌ها در کشور مورد هجوم قرار دادند و نیز کشور ما را راه مناسبی برای ارسال آذوقه به اتحاد شوروی تشخیص دادند^(۱). واقعیت این است که در بحبوحه جنگ جهانی دوم با توجه به گرایش رضاخان به آلمان، بسیاری از مستشاران نظامی و فنی آلمان در ایران فعالیت داشتند که برخی، از عوامل سرویس‌های جاسوسی آلمان به شمار می‌رفتند. متفقین نخست از طریق ارتباط‌های غیر رسمی و خصوصی و سپس با تسلیم یادداشتهای رسمی و علنی به حکومت ایران، اخطار کردند که در صورت ادامه فعالیت‌های عمال آلمان در ایران، آنان با جدیت با مسأله برخورد خواهند کرد^(۲)، اما این امکان که روسها بزودی در برابر حمله آلمان به این کشور شکست خواهند خورد، موجب شد که رضاخان و نخست وزیرش "علی منصور" در پاسخ به تقاضاهای انگلیس و روسیه برای اخراج اتباع آلمان کوتاهی نکنند؛ به هر حال متفقین این موضوع را برای موجه جلوه دادن حمله خود به ایران، در اوایل شهریور ۱۳۲۰ ه.ش بهانه قرار دادند^(۳)، حمله‌ای که هدف اصلی آن حفظ منافع استراتژیک و نفتی انگلستان در منطقه، پیشگیری از تصرف آنها از ناحیه آلمان و همچنین در اختیار گرفتن راه‌های کمک رسانی و آذوقه به اتحاد شوروی بود^(۴).

با پیشروی متفقین به طرف ایران، حکومت از هرگونه رویارویی بازماند و رضاخان مجبور به استعفا شد. سقوط رضاخان و به قدرت رسیدن فرزند جوان وی، خود به خود قدرت تصمیم‌گیری را از دربار، به مجلس و نخست‌وزیری انتقال داد. کابینه‌های بی ثبات، که خود نمایانگر آشفتگی اوضاع در این دوره بودند، یکی پس از دیگری روی کار آمدند^(۵). از طرف دیگر متفقین به منظور تحقق اهدافشان در ایران نیاز به ثبات و آرامش داشتند؛ تأمین ثبات و آرامش ممکن نبود، مگر با کنترل و بازداشت شخصیت‌های سیاسی و مردمی که می‌توانستند این وضع را بر هم بزنند و

مردم را علیه نیروهای اشغالگر بشورانند؛ از این رو پس از اشغال ایران، در صدد دستگیری کلیه رجال و شخصیت‌هایی برآمدند که ممکن بود درگیری برای آنها ایجاد کنند.

"علی سهیلی" که پس از سقوط کابینه "محمد علی فروغی"، در اسفند ۱۳۲۰ ه.ش کابینه خود را معرفی کرد، در واقع مجری بی‌چون و چرای اوامر متفقین بود؛ وی که به پشتیبانی انگلیسی‌ها چشم دوخته بود، کوشید درباره سه موضوع عمده که مستقیماً به متفقین مربوط می‌شد، با آنها همکاری کند^(۶). یکی از این موضوعات بازداشت شخصیت‌های به اصطلاح طرفدار آلمان بود^(۷). در هفته‌های آخر کابینه اول "سهیلی"، متفقین صورتی از اسامی افرادی که می‌باید بازداشت شوند، به دولت دادند، دولت نیز بدون هیچ‌گونه مقاومت این درخواست غیر قانونی را پذیرفت و به مقامات، انتظامی دستور داد همگی را دستگیر کنند و تحویل دهند^(۸)؛ این افراد روانه زندانهای متفقین در رشت، اراک، کرمانشاه و بعضاً خارج از کشور شدند^(۹).

از جمله شخصیت‌هایی که متفقین، بویژه انگلیسی‌ها از او ترس و واهمه بسیاری داشتند و در صدد دستگیری وی برآمدند، "آیت‌الله سید ابوالقاسم کاشانی" بود. برای پی بردن به علل بازداشت "آیت‌الله کاشانی" هیچ مدرکی به اندازه سوابق زندگانی و فعالیت‌های سیاسی وی راهگشا نخواهد بود.

آیت‌الله سید ابوالقاسم کاشانی فرزند "آیت‌الله سید مصطفی کاشانی" در سال ۱۳۰۳ ه.ق در تهران متولد شد؛ وی نزد پدر مقدمات علوم اسلامی را فرا گرفت و در سن شانزده سالگی در معیت او به عراق عزیمت کرد و در نجف اشرف به تحصیل مشغول شد و در محضر علمای بزرگی چون "آیت‌الله آخوند ملا محمد کاظم خراسانی"، "آیت‌الله حاج میرزا حسین تهرانی" و "آیت‌الله سید محمد تقی شیرازی" کسب فیض کرد و در ۲۵ سالگی به علت قریحه و استعداد فوق‌العاده به درجه اجتهاد نایل شد^(۱۰). در جنگ بین الملل اول (۱۹۱۴ - ۱۹۱۸ م) انگلیسی‌ها برای تصرف عراق و جنگ با عثمانی‌ها، با فتاوی جهاد مراجع تقلید مواجه شدند از جمله

□ این مقاله با هماهنگی اداره کل دبیرخانه و امور اسناد نهاد ریاست جمهوری، برای انتشار و استفاده محققان در اختیار فصلنامه گنجینه اسناد قرار گرفت. ضمناً بخش‌های دیگر آن نیز در آینده در همین مجله بچاپ خواهد رسید.

مراجعی که فتوای جهاد داده بود، "آیت الله سید مصطفی کاشانی" والد "آیت الله سید ابوالقاسم کاشانی" بود^(۱۱۱)، که خود وی نیز ده ماه در کنار علما و مفتیان عراق به مبارزه علیه انگلیسی‌ها پرداخت^(۱۱۲).

پس از خاتمه جنگ و تصرف و اشغال عراق از ناحیه قوای انگلیسی، انقلاب ۱۹۲۰ م. علیه انگلیس روی داد که باز هم با فتاوی جهاد مراجع تقلید همراه بود و یکی از مراجع تقلید که فتوای جهاد دادند، "آیت الله ابوالقاسم کاشانی" بود. پس از شکست مسلمین و ملیون عراق و تسلط انگلستان بر این کشور، کاکس، کمیسر عالی انگلیس در بغداد، تسلیم شدن ۱۷ تن از سران مخالفان و کسانی را که در مقابل ارتش انگلیس جنگیده و شدیداً مقاومت نموده بودند، شرط برقراری صلح دانست، یکی از آن ۱۷ تن آیت الله کاشانی بود اما مردم عراق راضی به تحویل وی نشدند و رؤسای عشایر و مراجع تقلید عراق از او خواستند عراق را ترک کند^(۱۱۳)، "آیت الله کاشانی" که به بصره تبعید شده بود، در کوت (ناحیه‌ای در شرق عراق که مرکز آن کوت‌العماره است) خود را از کشتی به دریا انداخت و زیر بارانی از گلوله به ساحل رساند، سپس از راه کوه‌های کردستان به ایران و سرانجام به تهران آمد^(۱۱۴)؛ این در حالی بود که انگلیسی‌ها حکم اعدام وی را صادر کرده بودند^(۱۱۵).

با چنین سابقه‌ای طبیعی بود که نام "آیت الله کاشانی" در صدر اسامی مورد نظر متفقین برای بازداشت باشد. حکم بازداشت آیت الله کاشانی" به اتهام واهی "اقدام بر علیه استقلال و امنیت کشور و اقدام به نفع دشمنان مملکت"^(۱۱۶) در زمان دولت "سهیلی" صادر شد، اما دستگیری وی در دوره نخست وزیری "محمد ساعد" صورت گرفت. پس از درج آگهی در جراید و اختراجه برای "آیت الله کاشانی" به منظور معرفی خود به دادسرای نظامی^(۱۱۷)، وی از تسلیم سرباز زد، لذا انگلیسی‌ها جستجوی خانه به خانه را برای یافتن ایشان شروع کردند^(۱۱۸) یک بار نیز با عده‌ای از افسران انگلیسی به منزل "آیت الله کاشانی" هجوم بردند، اما موفق به دستگیری وی نشدند^(۱۱۹).

از همان ابتدای تحت تعقیب قرار گرفتن "آیت الله کاشانی"، علما و مردم درخواستهای متعددی به منظور رفع تعقیب از مشارالیه کردند^(۱۲۰)؛ این امر بویژه پس از دستگیری ایشان، در ساعت ۱۵ روز ۲۷ خرداد ۱۳۲۳ هـ ش در محله گلاب دره شمیران^(۱۲۱)، بسیار گسترش یافت و نامه‌ها و تلگرافهای بیشماری از سراسر کشور در اعتراض به بازداشت وی برای جراید، مجلس، مقامات ذی ربط دولتی و علما ارسال شد^(۱۲۲).

دستگیری "آیت الله کاشانی" همچنین منجر به بستن بازار و دکانها از ناحیه تجار و کسبه تهران شد^(۱۲۳)، و با وجود زندانی بودن، مردم تهران ایشان را به نمایندگی مجلس چهاردهم انتخاب کردند، اما متفقین نام وی را از لیست نمایندگان حذف کردند.

"آیت الله کاشانی" در مجموع، حدود چهارده ماه در بازداشتگاه متفقین در اراک و کرمانشاه به سر برد و چند روزی نیز از طرف مقامات شوروی به رشت برده شد، که پس از بازجویی به اراک برگردانده شد^(۱۲۴). وی در طول مدت حبس نیز با اشغالگران سازش نکرد و با آنان با خشونت رفتار کرد؛ به طوری که در هنگام بازپرسی، پس از ورود به اتاق بازپرس و به محض ورود روی صندلی می‌نشیند "بازپرس انگلیسی متغیر می‌شود و با خشونت به مترجم خود می‌گوید پیرسید چرا بدون اجازه نشسته است، آیت الله هم با کمال خشونت و عصبانیت پاسخ می‌دهد خیلی عجیب است در کشور من بدون اجازه وارد شده‌اید و حال توقع داری که من از تو اجازه بگیرم"^(۱۲۵).

در بازجویی‌ها می‌گوید «من اساساً با هر اجنبی که مخالف مصالح و استقلال مملکت ایران باشد، مخالفم این اجنبی خواه روس باشد خواه انگلیس یا آلمان یا آمریکا» و با عصبانیت اضافه می‌کند که «اگر در زندان شما

بمیرم، ننگ ابدی بر شما خواهد بود و اگر از زندان شما بیرون آیم کاری خواهم کرد که یک نفر انگلیسی (اشغالگر) در این مملکت باقی نماند»^(۱۲۶). وی از دریافت جیره در بازداشتگاه انگلیسی‌ها نیر امتناع می‌ورزید و می‌گفت: «من جیره خور کسی نبوده و نیستم و نمی‌خواهم زیر منت کسی باشم حتی دولت بریتانی کبیر»^(۱۲۷).

در مدت بازداشت، بنا به تقاضای "آیت الله سید صدرالدین صدر" که نگران سلامت حال "آیت الله کاشانی" به علت عوارض قلبی بود، ایشان مورد معاینه پزشکان متخصص قرار می‌گیرد^(۱۲۸) اما صراحتاً اظهار می‌دارد که «من علت مزاجی ندارم و دوا در من مؤثر نیست، تنها داروی من آزادی است»^(۱۲۹).

با پایان یافتن جنگ جهانی دوم؛ آیت الله کاشانی نیز به همراه سایر زندانیان، پس از حدود چهارده ماه حبس^(۱۳۰) از بازداشتگاه انگلیسی‌ها در کرمانشاه آزاد شد^(۱۳۱). آزادی ایشان با موجی از پیامهای تبریک مردم مواجه شد^(۱۳۲) و در طول مسیر بازگشت به تهران در همه جا مورد استقبال مردم قرار گرفت^(۱۳۳) تا آنجا که دولت در صدد جلوگیری از مراسم استقبال از آیت الله کاشانی برآمد^(۱۳۴).

مبارزات "آیت الله کاشانی" با استبداد داخلی و استعمار خارجهی در همانجا خاتمه نیافت، و همچنانکه خود ایشان در هنگام بازجویی، در زندان انگلیسی‌ها خاطر نشان ساخته بود، در پی این هدف که «یک نفر انگلیسی (اشغالگر) در این مملکت باقی نماند»، فعالیت‌های خود را ادامه داد و به یکی از مهمترین چهره‌های مؤثر در تحولات سیاسی و اجتماعی ایران تبدیل شد و در این مسیر، دفعات متعدد دیگری نیز به حبس و تبعید محکوم شد.

- ۱ - نقل به مضمون ف. اشرافی: «اشغال ایران در ماه اوت ۱۹۴۱ (شهریور ۱۳۲۰) به دست انگلیس و شوروی»، ترجمه محمد تقی بهرامی حران، تاریخ معاصر ایران (مجموعه مقالات)، کتاب چهارم ص ۸۱ (تهران: مؤسسه پژوهش و مطالعات فرهنگی، ۱۳۷۱).
- ۲ - محمد علی همایون کاتوزیان: «اقتصاد سیاسی ایران از مشروطیت تا پایان سلسله پهلوی»، ترجمه محمد رضا فیضی، کامیوز عزیزی ص ۱۸۱ (تهران: نشر مرکز، ۱۳۷۱).
- ۳ - فخرالدین عظیمی: «بهران دموکراسی در ایران»، ترجمه عبدالرضا هوشنگ مهدوی، بیژن نوذری ص ۵۱ (تهران: البرز، ۱۳۷۲).
- ۴ - ف. اشرافی: «مآخذ یاد شده»، صص ۱۱۰ - ۱۰۹.
- ۵ - در فاصله شهریور ۱۳۲۰ تا اسفند ۱۳۲۴ هـ ش که نیروهای انگلیسی خاک ایران را تخلیه کردند، چهارده کابینه در ایران تشکیل شد؛ در این باره رک: ح. ق. زوش، «دولتهای ایران در عصر مشروطیت»، صص ۳۰۹ - ۲۸۹ (تهران: انشاره، ۱۳۷۰).
- ۶ - فخرالدین عظیمی: «مآخذ یاد شده»، ص ۷۳.
- ۷ - دو موضوع دیگر عبارت بودند از تعطیل سفارت ژاپن، و مسائل پولی بویژه تأمین اسکناس کافی برای پاسخ گویی به تقاضاهای فزاینده ناشی از افزایش قیمت‌ها و هزینه‌های جنگی متفقین، فخرالدین عظیمی: «مآخذ یاد شده»، ص ۷۴.
- ۸ - حسین مکی: «تاریخ بیست ساله ایران»، جلد ۸ صص ۲۹۸ - ۳۹۷ (تهران: علمی، ۱۳۶۳).
- ۹ - برای اطلاع از اسامی بازداشت شدگان رک: حسین مکی، «مآخذ یاد شده»، صص ۳۰۳ - ۴۰۰ باقر عاقلی، «خاطرات یک نخست وزیر» - (دکتر احمد متین دفتری) صص ۲۱۵ - ۲۱۲ (تهران: علمی، ۱۳۷۱).
- ۱۰ - سید محمد موسوی: «زندگی نامه آیت الله کاشانی»، ص ۳ (تهران: بشیر، بی.تا).
- ۱۱ - حسین مکی، «مآخذ یاد شده»، ص ۴۰۷.
- ۱۲ - علی کریمیان: «دگرزده‌ای از اسناد منتشر نشده آیت الله کاشانی»، گنجینه اسناد، سال دوم، دفتر اول و دوم (بهار و تابستان ۱۳۷۱)، ص ۸۸.
- ۱۳ - حسین مکی، «مآخذ یاد شده»، ص ۴۱۰.
- ۱۴ - محمد علی کاتوزیان، «مآخذ یاد شده»، ص ۱۹۳.
- ۱۵ - حسین مکی، «مآخذ یاد شده»، ص ۴۱۱.
- ۱۶ - ن. ک: سند شماره ۹/۳ همین مجموعه، در کلیه ارجاعات به اسناد، منظور اسناد مجموعه حاضر است.
- ۱۷ - ن. ک: سند شماره ۶/۱ تا ۶/۱۱.
- ۱۸ - ن. ک: سند شماره ۷/۱ و ۷/۲.

۱۹ - سید جلال الدین مدنی، تاریخ سیاسی معاصر ایران، ج ۱ (قم: دفتر انتشارات اسلامی، بی تا).

۳۰ - در بسیاری منابع از جمله «گزیده‌ای از اسناد منتشر نشده آیت‌الله کاشانی»، مأخذ یاد شده، ص ۸۹، این مدت به غلط ۲۸ ماه ذکر شده که با توجه به سندهای ۱۰ و ۶۷/۱ که به ترتیب متضمن تاریخ دستگیری و آزادی «آیت الله کاشانی» است، ۱۴ ماه صحیح است.

۲۰ - ن.ک: سندهای شماره ۹، ۳ تا ۹/۱ (نقل به مضمون).

۲۱ - ن.ک: سند شماره ۱۰.

۳۱ - ن.ک: سند شماره ۲۷/۱.

۲۲ - ن.ک: سندهای شماره ۲۴ تا ۲۶.

۳۲ - ن.ک: سند شماره ۲۸.

۲۳ - ن.ک: سند شماره ۱۱.

۳۳ - ن.ک: سند شماره ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳.

۲۴ - ن.ک: سند شماره ۲۰.

۳۴ - ن.ک: سند شماره ۲۹.

۲۵ - حسین مکی، مأخذ یاد شده، صص ۴۰۴ - ۴۰۳.

۲۶ - سید جلال الدین مدنی، مأخذ یاد شده، ص ۲۸۸.

۲۷ - ن.ک: سند شماره ۲۴/۱.

۲۸ - ن.ک: سند شماره ۲۴/۱، ۲۴/۲، ۲۴/۳.

۲۹ - ن.ک: سند شماره ۲۴/۱.

راهنمای اسناد

موضوع

شماره سند

۱	ابراز نگرانی عشایر از تعقیب آیت الله کاشانی توسط دولت
۲	اعتراض اداره سیاسی انگلیس به تبلیغات انتخاباتی طرفداران آیت الله کاشانی
۳	جمع آوری بیانیه‌های آیت الله کاشانی توسط شهربانی
۴	بیانیه آیت الله کاشانی در اعتراض به شیوع فسق و فجور و نفوذ اجانب در مملکت
۵	اتهامات وارد شده به آیت الله کاشانی از طرف فرمانداری نظامی تهران
۶/۱	اخطار و آگهی برای آیت الله کاشانی به منظور معرفی خود به دادسرای نظامی
۷/۱	تفتیش برخی اماکن توسط انگلیسی‌ها به منظور دستگیری آیت الله کاشانی
۸	تهیه مدارک توسط فرمانداری نظامی تهران برای بازپرسی از آیت الله کاشانی
۹/۱	درخواست‌های علمای قم به منظور رفع تعقیب از آیت الله کاشانی
۱۰	دستگیری آیت الله کاشانی در گلاب دره شمیران و تحویل وی به متفقین
۱۱	اعتصاب بازاریان تهران در اعتراض به دستگیری آیت الله کاشانی
۱۲	درخواست علمای زنجان به منظور آزادی آیت الله کاشانی
۱۳	درخواست اهالی کرمانشاه به منظور آزادی آیت الله کاشانی
۱۴/۱	درخواست آیت الله سید ابوالحسن اصفهانی به منظور آزادی آیت الله کاشانی
۱۵	اعتراض آیت الله سید محمد حسینی نجفی به بازداشت آیت الله کاشانی
۱۶	اعتراض اهالی بابلسر به بازداشت آیت الله کاشانی
۱۷/۱	درخواست آیت الله سید صدرالدین صدر به منظور آزادی آیت الله کاشانی
۱۸	اعتراض محمود آیت الله زاده تهرانی و جمعی دیگر به بازداشت آیت الله کاشانی
۱۹	ابراز نگرانی اهالی شهرستان کنگاور از بازداشت آیت الله کاشانی
۲۰	انتقال آیت الله کاشانی به رشت توسط مقامات شوروی به منظور بازجویی
۲۱	اعتراض اهالی سبزوار به بازداشت آیت الله کاشانی
۲۲/۱	نامه عائله آیت الله کاشانی در اعتراض به بازداشت ایشان
۲۳/۱	تقاضای آیت الله صدر برای معالجه آیت الله کاشانی در زندان به علت عوارض قلبی
۲۴/۱	گزارش‌های مربوط به وضعیت بازداشتگاه آیت الله کاشانی و وضعیت مزاجی ایشان
۲۵	نامه سید محمد کاشانی در خصوص تقاضای آزادی پدرش و سایر زندانیان
۲۶	ممنوع الملاقات شدن آیت الله کاشانی در بازداشتگاه
۲۷/۱	آزادی آیت الله کاشانی از بازداشتگاه انگلیسی‌ها
۲۸	پیام تبریک اهالی کاشان به مناسبت آزادی آیت الله کاشانی
۲۹	اقدامات دولت به منظور جلوگیری از مراسم استقبال اهالی پامناز از آیت الله کاشانی
۳۰/۱	استقبال مردم شهرهای گوناگون از آیت الله کاشانی هنگام مراجعت به تهران
۳۱/۱	تصمیم آیت الله کاشانی برای سخنرانی در خصوص نحوه دستگیری خود

سند شماره ۱

تلگراف ایلهای قشقایی، بویر احمد، کهگیلویه و ... راجع به ابراز نگرانی از تعقیب آیت الله کاشانی

تلگراف

از آباده به ط [بهران] - شماره قبض ۲۷۵۳ - شماره تلگراف ۱۱۰ - عده کلمات ۳۶۶ - تاریخ اصل ۲۳ - تاریخ وصول ۶/۲۵/۱۳۲۲]

ساحت مقدس مجلس شورای ملی رونوشت جناب آقای نخست وزیر رونوشت جراید ایران، اقدام، نجات ایران، میهن پرستان، مهر ایران، رهبر، خورشید ایران، آزادی، داد، نوبهار، طوفان، شرق، دماوند، آزادگان، ندای حقیقت، [و] دیده بان ایلات قشقایی و بویر احمد کهگیلویه و ایلات متحد آنها بوسیله سرپرستان و نمایندگان خود از پیش آمد غیر مترقبه که برای عده هم میهنان عزیز ما در مرکز و اصفهان پیش آمده است تأثرات شدید خود را ابراز می داریم مخصوصاً از اینکه بحضور حضرت آیت الله آقای حاج سید ابوالقاسم کاشانی تلگرافی مخایره نموده و از ایشان خیری نرسیده است فوق العاده نگران هستیم و از مجلس شورای ملی و ریاست دولت تقاضا داریم وسائل استخلاص آقایان را فراهم نموده عموم مردم خاصه ایلات جنوب را از این تشویش خاطر آسوده نمایند. نصیر بهادر نماینده بویر احمدی ولی پناهی قلندر انصاری فرج الله آقای علی ایزدپناه بویراحمدی محمد دهبزرگی زیاد سترگ دره شوری جعفرقلی پناهی دره شوری محمدحسن دره شوری جهانگیر دره شوری مرتضی دره شوری هیئت علی دره شوری علم دار نره دره شوری نعمت نره دره شوری حسین قلی شهسوار دره شوری زکی فرهنگ دره شوری جهانگیر کشکولی فریدون کشکولی ابوالفتح حسن آقای سرپرست کشکولی احمد کوهی امیر تیمور کشکولی فتح پور کشکولی فتح الله کشکولی مظفر کشکولی کرمانی علی محمد کشکولی کرمانی احمد قراچه کشکولی علی نقی قراچه کشکولی خلیل قراچه حبیب قراچه بهمن بهمنی کریم کیانی رضا قلی خورشید رضا اردکین حیدر قلی درخشان ضیائی مسیح صفی علی خانی پرویز جواد پور جعفر بگلو حسن جابری لطف علی طایفه امیر چماطلو حیدر ملک پور جعفر بگلو اسفندیار کیانوش جعفر بگلو اسکندر جعفر بگلو امراله جعفر بگلو غفار گلی بهزاد گلی نصراله جهانگیری امیر خان محمد خان جان حسین پور حمزه حسن علی پولادی سرمست اردکین سردار طایفه اردکین بگلو امیر بهمن بگلو منصور بهمن بگلو محمد قلی بهمن بگلو نوروز علی طایفه شبانکاره منوچهر شبانکاره شیروانی طایفه اردکین قره گله زن محمود طایفه بهلولی غلام حسین طایفه بهلولی تهراس طایفه بهلولی قباد طایفه بهلولی قریب طایفه مهتر خانه حسن طایفه مهتر خانه سرتیب مهتر خانه مهدی نوروز مهتر خانه قلندر مهتر خانه فریدون مهتر خانه کاکاقلی گله زن غلام علی شبانکاره مسیح گله زن گرگ علی گله زن جعفر گله زن قاضی شیر علی جعفر گله زن حنائی.

سند شماره ۲
اعتراض اداره سیاسی انگلیس به تبلیغات انتخاباتی طرفداران آیت الله کاشانی

اداره اطلاعات
تاریخ ۱۳۲۲/۹/۱۳
شماره ۱۲۶۰۶/۱۲۰۳۱

وزارت کشور
شهربانی کل کشور

محرمات مستقیم

جناب آقای نخست وزیر

محترماً معروض می‌دارد در این چند روزه که امر انتخابات شروع شده راجع به دکتر متین دفتری^(۲۵) که جزو مظنونین متفقین در اراک بازداشت است و همچنین راجع به سید ابوالقاسم کاشانی که او نیز جزو مظنونین و فعلاً فراریست در اثر فعالیت‌های زیادی برای وکالت می‌شود و چه در روزنامه‌ها و چه در اوراق متفرقه چاپی از ناحیه خانم و برادر متین دفتری و از ناحیه اهالی بخش ۹ برای کاشانی تبلیغات زیادی بعمل می‌آید و همین قضیه باعث توجه اداره سیاسی انگلیس‌ها شده و چند مرتبه به شهربانی شفاهاً تذکر داده‌اند و مراتب استحضاراً عرض تا هر نوع مقتضی است امر با اقدام فرمایند.

رئیس شهربانی کل کشور - پاسپار ۱ سیف

[امضاء]

سند شماره ۳

جمع آوری بیانیه‌های آیت الله کاشانی توسط شهربانی و بازجویی از
عامل نشر و توزیع آن

اداره اطلاعات

دائرة دوم

تاریخ ۱۳۲۲/۹/۳۰

شماره ۱/۱۳۲۲۷۹/۱۲۸۰۸

(محرمات)

وزارت کشور
شهربانی کل کشور

جناب آقای نخست وزیر^(۱)

بیانیه از طرف حاجی سید ابوالقاسم کاشانی در شهر منتشر و بعلاوه برای انتخاب مشارالیه جهت نمایندگی دوره ۱۴ مجلس شورای ملی شرحی در روزنامه اطلاعات روز چهارشنبه ۹ آذر ۲۲ باامضاء جمعیت وطن پرستان (گرامی) درج در نتیجه تعقیب معلوم گردید آقای محمد علی گرامی مدیر کارخانه چوب بری واقعه در خارج دروازه شمیران بیانیه مزبور را بوسیله تجارتخانه کاشانی چاپ و انتشار داده و در روزنامه اطلاعات هم آگهی نموده مشارالیه احضار، بازجویی نموده انتشار بیانیه و آگهی در روزنامه را معترف و اظهار داشت چون حاجی سید ابوالقاسم مرجع تقلید اوست از نقطه نظر اصول دیانت برای مشارالیه تبلیغات مینماید و از محل مشارالیه هم اطلاعی ندارد دو بیست برگ بیانیه‌ها که موجود بوده جمع‌آوری بایگانی و آموزش داده شد پرونده امر را بفرمانداری نظامی ارسال دارند یک برگ بیانیه پیوست تقدیم و مراتب استحضاراً معروض گردید.

رئیس شهربانی کل کشور - پاسپار ۱ سیف

[امضاء]

۲۵ - دکتر احمد متین دفتری (۱۹۷۵ - ۱۳۵۰ ه.ش) ملقب به امتضاد لشکر و متین الدوله، فرزند محمود خان امتضاد لشکر در تهران متولد شد. وی خدمات اداری خود را از سال ۱۲۹۴ ه.ش در وزارت خارجه آغاز کرد و مدت ۱۲ سال در آن وزارتخانه مصدر مشاغل بود و در سال ۱۳۰۶ به وزارت عدلیه انتقال یافت. در سال ۱۳۰۸ برای ادامه تحصیل به اروپا رفت و پس از بازگشت به ایران در سمت‌های مدیر کل، معاون اداری، کنیل و وزیر دادگستری قریب ۸ سال به کار اشتغال داشت. در همین اوان با دختر دکتر محمد مصدق، که دختر عموی پدرش محسوب می‌شد، ازدواج کرد. در آبان ۱۳۱۸ به نخست وزیری رسید و پس از ۸ ماه برکنار شد. وی نیز از جمله کسانی بود که پس از اشغال ایران توسط متفقین، به اتهام همکاری با عمال آلمان، بازداشت شد و قریب دو سال ابتدا در اردوگاه انگلیسیها در اراک و سپس در زندان روسها در رشت محبوس بود. باقر عاقلی، خاطرات یک نخست وزیر (دکتر احمد متین دفتری) (تهران: علمی، ۱۳۷۱)، صص ۲۰۹ - ۲۰۸ و ۲۲۰.

سند شماره ۴

بیانیه آیت الله کاشانی در اعتراض به شیوع فسق و فجور و نفوذ اجانب در مملکت و درخواست انتخاب وکلای صالح برای دوره چهاردهم مجلس

بسمه تعالی

بیانیه حضرت حجة الاسلام آیت الله آقای حاج سید ابوالقاسم مجتهد کاشانی دامت برکاته که در تاریخ غره شعبان المعظم چاپ شده بود اینک برای استفاده عموم تجدید طبع می شود
برادران دینی بخوانند و تکلیف خود را بدانند
حدیث شریف از پیغمبر اسلام (ص)
من اصبح ولم یهتم بامور المسلمین فلیس بمسلم
(هر کس صبح کند و اهتمام در امور مسلمانان نداشته باشد مسلمان نیست)

شرح داستان اختلال امور دین و دنیای این ملت که چشم صاحب شریعت را گریان و قلب هر مسلمانی را جریحه دار نموده و هر چند در این مختصر با قلت مجال غیر میسر است ولی بطور اجمال عرض می شود آیا مسلمانان میدانند وضعیات مدارس جدیده چیست این کارخانه های آدم سازی که باید سالی چند هزار نفر مسلمان مهذب الاخلاق و وطنخواه فداکار تربیت کند غیر از معدودی که در نتیجه تربیت خانوادگی عقاید اسلامی دارند و دارای اخلاق حمیده هستند چندین هزار بیعلاقه بدیانت که جز شهوترانی مقصودی ندارند و بوئی از ملت دوستی و وطنخواهی بمشامشان نرسیده برای این ملت و مملکت تهیه مینمایند واضح است با این شالوده فساد تا چند سال دیگر امر دین و آئین و ملت و مملکت یکجا خواهد انجامید؟ آیا می دانید مدارس قدیمه که باید مشحون به فضلا و محققین و مروجین باشند چون اوقافش صرف عیاشی و مصارف بیهوده میشود خالی است و معدودی از طلاب که هر جا هستند بسختی و گرسنگی میگذرانند؟ آیا اطلاع از مدارس مختلط پسران و دختران بزرگ دارند و ملتفت هستند چه صدمه و لطمه بدیانت و ملت وارد مینمایند آیا این شرابخانه ها که در همه جا دایر است مرضی خدا و رسول صلی الله علیه و آله میباشد؟ آیا مطالبه جواز لباس از معممین و کشانیدن آنها بشهریانی و کلانتری ها سزاوار است؟ آیا استخدام خانمهای توالث کرده در ادارات که منشاء مفاسد عظیم اخلاقی و دینی است رواست؟ آیا شیوع لهویات و فسوق بایندرجه از فضاحت قابل تحمل است؟ آیا هتک نوامیس و پاره کردن حجاب مخدرات در هر کوی و برزن را در ملاء عام امر حقیری میشمارید؟ آیا چپاول و غارت مال ملت را بدون بیم و هراس که در همه ادارات با کمال وقاحت شایع است و بیچارگی و گرسنگی ملت را بر خود هموار مینمایند؟ آیا خودسری و مظالم حکام و سایر مامورین را جایز میشمارید؟

آیا از لطماتی که بهمدستی خائنین از وکلاء با اجانب باین ملت و مملکت وارد میشود مستحضر هستید؟ آیا مطلع هستید که در دوره چهاردهم که ظاهراً خاتمه جنگ است و مقدرات و شئون و امور سیاسی و اساسی اینمملکت و ملت تعیین و تقدیر میشود چه قدر اهمیت دارد؟ آیا خود را در جلوگیری از این مفاسد دینیه و دنیویه مکلف و مسئول میدانید؟ آیا در وجوب موکد امر به معروف و نهی از منکر و حفظ بیضه اسلام و دفاع از حوزه دیانت خدشه و اشکالی دارید؟ آیا بهم دستی و اتحاد در تعیین وکلاء صالح متدین وطن دوست با شهامت عالم بمقتضیات امروزه دنیا نمیتوان از این مفاسد دینی و دنیوی جلوگیری نمود آیا مانعی در همدستی و اتحاد دارید؟ آیا راه دیگری برای حفظ دیانت و رفع بیچارگی و اصلاح مفاسد در نظر دارید و چون راه دیگر در نظر نیست پس بر کلیه مسلمین واجب است که در انتخاب وکلای صالح برای دوره چهاردهم کمال سعی و کوشش بعمل آورند که جلوگیری از کلیه مفاسد بشود و کلیه اصلاحات انجام یابد و چون تشتت آراء مسلمین موجب پیشرفت نظریات سوء معاندین خواهد شد و برای جلوگیری از این خطر عظیم اتفاق در قضیه انتخابات حتمی است انشاء الله برادران دینی باتفاق کامل بوظایف خود اقدام تا در نتیجه مجلس دوره چهاردهم از وکلای مسلمان متدین ملت دوست با شهامت بی غرض و بی طمع و صادق تشکیل شود و بعنایت خدای تعالی حفظ اساس دیانت و ایجاد وسائل ترقی و آسایش ملت و بقاء استقلال مملکت میسر گردد.

احقر ابوالقاسم الحسینی الکاشانی

والسلام علیکم ورحمة الله و برکاته

سند شماره ۵

خلاصه اتهامات وارده به آیت الله کاشانی

وزارت دادگستری

شماره ۲۰۴۸۴

تاریخ ۱۳۲۲/۱۰/۲۱

فرمانداری نظامی تهران

چون مطابق مدارکی که بدست آمده آقای حاج سید ابوالقاسم کاشانی اقداماتی بر علیه استقلال و امنیت کشور و به نفع دشمنان

مملکت کرده است لازم است که فوراً مشارالیه را تحت تعقیب در آورید.

خلاصه اتهامات بر علیه نامبرده در قرار زیر است

سید ابوالقاسم کاشانی از خرداد ماه ۱۳۲۰ شروع به همکاری با جاسوسان آلمانی مخصوصاً با جاسوسی موسوم به مایر (۱) نموده و عضو کمیته اجرائیه‌ای بوده است که جاسوسان آلمانی بمنظور تولید اغتشاش و ایجاد خصومت بین ایران و دولتهای دیگر تشکیل داده بودند و نیز پس از اعلان جنگ از طرف دولت شاهنشاهی به دولت آلمان به اموری که نافع به حال دشمنان مملکت و بالتیجه بر علیه استقلال کشور میباشد مبادرت کرده است.

سند شماره ۶/۱

اخطاریه و آگهی برای آیت الله کاشانی به منظور معرفی خود به دادسرای نظامی

شماره ۴۳۰۰

تاریخ ۱۳۲۲/۱۰/۲۲

پیوست ۲ برگ

فرمانداری نظامی تهران

فرمانداری معظم نظامی تهران

عطف به مرقومه شماره ۲۰۴۸۴ - جناب آقای نخست وزیر راجع به تعقیب آقای سید ابوالقاسم کاشانی متهم به اقدامات بر علیه امنیت و استقلال کشور و به نفع دشمنان مملکت که طی شماره ۴۳۸۱ به دادسرای نظامی مرجوعه شده بعرض می‌رساند: برای احضار نامبرده اقدام قانونی بعمل آمده چون مشارالیه فراری میباشد لذا طبق مقررات بوسیله درج آگهی در روزنامه‌های ایران - مهر ایران - اطلاعات - یزدان - رعد امروز - مجله دادگستری - بمشارالیه اخطار شد که به محض رؤیت در شعبه شش بازرسی دادسرای نظامی حضور بهم‌رساند که نسبت به اتهام وارده رسیدگی شود یک نسخه از آگهی های صادره و رونوشت اخطاریه به پیوست تقدیم میگردد.

از طرف دادستان نظامی - سروان نیکمهد

سند شماره ۶/۲

۴۳۸۱
۱۳۲۲/۱۰/۲۲

وزارت دادگستری

سواد اخطاریه صادره

اخطاریه شعبه بازرسی

نام اخطار شونده	پدر	نام خانوادگی	شغل	محل اقامت
آقای ابوالقاسم		کاشانی		پامنار کوچه صدر اعظم نوری
وقت حضور			روز بمحض رؤیت ماه ساعت	
محل حضور			شعبه ۶ دادسرای نظامی	
در موضوع			اتهام به اقدام بر علیه استقلال و امنیت کشور و به نفع دشمنان مملکت	
تاریخ تبلیغ			روز ۱ ماه ۱۳۲۲/۱۰ رؤیت شد محل امضاء	
محل گواهی مأمور				

۱ - فرانتس مایر، از عوامل سرشناس نازی و رهبر جاسوسان آلمانی در ایران، که در آستانه جنگ جهانی دوم و اشغال ایران، در پوشش کارشناس فنی، مشاور و بازرگان به نفع آلمان فعالیت می‌کردند. مایر فردی به غایت کاری و زبردست بوده وی وظیفه داشت که با کمک و راهنمایی همکاران ایرانی اش، در جنوب کشور فرودگاههای متعددی بوجود آورد، مؤسسات نفتی خوزستان را منهدم سازد و به محض رسیدن نیروهای نظامی به مرزهای ایران از راه قفقاز، قدرت دولتی را در کشور به دست گرفته، ایران را متحد جنگی آلمان کند، وی حتی پس از اشغال ایران نیز از اهداف خود دست نکشید و با کمک گروهی از امراء ارتش ایران تشکیلاتی بنام «نهفت ملیون ایران» جهت مبارزه با متفقین بوجود آورد، اما نقشه هایش به نتیجه‌ای نرسید و خود وی نیز در مرداد ۱۳۲۲ دستگیر شد. جامی، گذشته چراغ راه آینده است (تهران: پیام، ۱۳۷۱)، صص ۸۵ - ۷۶.

[مطالب مندرج در محل گواهی مأمور:]

اینجانب پاسبان شماره ۳۷۷ پاس پامنار موقع اخطار برگ اخطاریه حضور داشتم و آقای کاشانی در منزل نبوده و بنا به نوشته آقای احمد فیلی که فعلاً در خانه آقای ابوالقاسم کاشانی سکونت دارد از محل ایشان اطلاعی در دست نیست
محل امضای ماشالله پاسبان ۳۷۷

۱۳۲۲/۱۰/۲۱

[حاشیه پایین:]

آقای ابوالقاسم کاشانی منزل فعلی ایشان در اینجا نمیباشد و برای رؤیت ورقه بخود ایشان مراجعه شود و بنده از محل ایشان اطلاعی ندارم.

[حاشیه چپ:]

مندرجات متن این اخطاریه را گواهی میدهم و میدانم که آقای ابوالقاسم کاشانی قبلاً در این منزل سکونت داشتند معذالک نسخه یکم اخطاریه بدرج منزل الصاق گردید

پاسبان شماره ۱۰۳۰/ عباس حاجی عباسعلی محل امضاء ۱۳۲۲/۱۰/۲۱ [۱۳]

سند شماره ۶/۳

فرمانداری نظامی تهران

آگهی

به حاج سید ابوالقاسم کاشانی که آخرین محل اقامت او تهران محله پامنار کوچه صدراعظم نوری بوده و فعلاً فراری و مخفی میباشد اخطار میشود که به تقاضای دادستان نظامی در معیت چند نفر دیگر باتهام اقدام بر علیه استقلال و امنیت کشور و اقدام به نفع دشمنان مملکت مورد تعقیب میباشد لازم است به محض اطلاع در شعبه شش بازپرسی دادرسی نظامی حضور بهم رسانیده در صورتیکه تا سه ماه پس از نشر این آگهی خود را معرفی ننماید اقدام قانونی بعمل خواهد آمد.

از طرف دادستان دادرسی نظامی - سروان نیکمهد

سند شماره ۷/۱

گزارش اداره اطلاعات شهربانی راجع به تفتیش بعضی از اماکن توسط انگلیسیها
به منظور دستگیری آیت الله کاشانی

اداره اطلاعات

تاریخ ۱۳۲۲/۱۲/۸ [۱۳]

شماره ۱/۱۶۰۰۰/۱۵۷۷۳

مستقیم - محرمانه فوری است

وزارت کشور

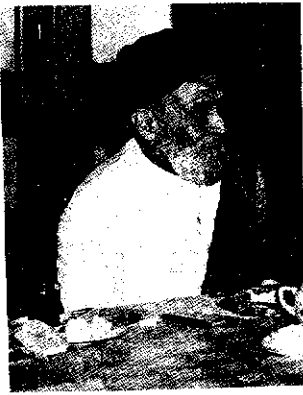
شهربانی کل کشور

جناب آقای نخست وزیر

محترماً رونوشت گزارش اداره اطلاعات را برای استحضار به پیوست تقدیم میدارد.

رئیس شهربانی کل کشور - سرباس جهانبانی

[امضاء]

سند شماره ۷/۲

وزارت کشور
شهریانی کل کشور

رونوشت گزارش

گزارش

ساعت ۵ عصر روز ۲۲/۱۲/۳۳ مستر نوآرا نماینده و رابط انگلیسیها به اداره اطلاعات آمده و اظهار کرده بود برای پیدا کردن سید ابوالقاسم کاشانی و حسینعلی قراگزلو^(۲) باید چند جا تفتیش شود امر و مقرر گردید باتفاق نامبرده رفته بازرسی‌های لازم بعمل آید بفرموده در معیت رحیمی با نوآرا مزبور از اداره خارج فقط مشارالیه رویروی خیابان بوذرجمهری در خیابان شاهپور دبستان مختلط دولتی را ارائه داده و اظهار کرده علی آقا نام خدمتگذار جزء این دبستان با قراگزلو باجناب و فامیل است و از قراریکه شنیده شده قراگزلو مزبور گویا در این دبستان باشد خود نوآرا علی آقای مزبور را بدرج دبستان احضار و از او استعلاماتی نموده علی آقا اظهار کرده در چهار ماه پیش حسینعلی قراگزلو با او باجناب بوده و تا آن تاریخ مشارالیه را ندیده بود به دبستان آمده و اظهار کرده تازه از اروپا آمده و منزلش خواب و مشغول بتأیی هستند و عائله‌اش هم در تهران نیستند چندی مهمان آنها خواهد بود دو ماه در اطاق آنها منزل داشته و از تعقیب مأمورین شهریانی و انگلیسیها ترس داشته و اغلب شبها بخارج میرفته و مراجعت میکرد در دو ماه پیش که عائله او آمده‌اند بمنزل خود رفته چند روز بعد شنیده که یک پسرش دستگیر و خود قراگزلو متواری گردید پس از سئوالات شفاهی که مستر نوآرا از علی آقا کرده و اطمینان حاصل نموده که قراگزلو فعلاً در دبستان مزبور نیست بدون اینکه تفتیشی بکند قدری در حیاط دبستان ایستاده و از یکی از سرایدارهای دیگر آنجا نیز سئوال کرده او جواب داد حال هیچ کس و جز عائله علی آقا کسی دیگر نیست بخارج شده و در موقع خروج به علی آقا وعده‌های کمک و مساعدت داده که محل قراگزلو را تعیین و باو اطلاع دهد علی آقا نیز وعده کرده و قرار شد برای دو روز بعد به اداره اطلاعات حاضر شده و اطلاعات خود را بدهد که تا امروز حاضر نگردید. - اسفندیاری

سند شماره ۸

درخواست فرمانداری نظامی تهران از نخست وزیر به منظور ارسال مدارک مورد نیاز برای صدور قرار قانونی و بازجویی از آیت‌الله کاشانی

بتاریخ ۱۳۲۲/۱۲/۲۹
شماره ۵۲۸۰
محرمانه

وزارت کشور
اداره فرمانداری نظامی

جناب آقای نخست وزیر

معطوفاً به مرقومه ۲۰۴۸۴ - ۲۲/۱۰/۲۱ (راجع به تعقیب حاجی سید ابوالقاسم کاشانی) بطوریکه دادسرای نظامی گزارش میدهد چون نامبرده خود را بوسیله تلگراف معرفی و ضمناً سه نوبت آگهی نیز جهت حضور او منتشر شده و برای بازپرسی و صدور قرار قانونی مدارکی که بدست آمده مورد لزوم میباشد لذا مستدعی است مقرر فرمایند هرگونه مدارکی در اینمورد در دفتر نخست وزیر موجود است ارسال دارند.

فرماندار نظامی تهران - سرلشگر کیکاوسی
[امضاء]

۲ - حسینعلی قراگزلو (فتح السلطنه)، نماینده ویژه کمیته سری تهران، که از اشخاص متنفذ و مقتدر تهران در بحوزه اشغال ایران توسط متفقین، تشکیل شد، هدف این کمیته انجام کودتا و بدست گرفتن زمام امور کشور بود که در این راستا حسینعلی قراگزلو چند بار به برلین سفر کرد و با مقامات آلمانی مذاکره کرد. جامی، همان، صص ۷۸ - ۷۷.

[حاشیه راست:]

جناب آقای نخست وزیر فرمودند بایگانی شود تا آقای دکتر مبصری از گیلان مراجعت نمایند

[۱۳]۲۳/۱/۸

سند شماره ۹/۱

مکاتبه رئیس مجلس شورای ملی با نخست وزیر در خصوص ارسال تلگرافهای
رسیده از علمای قم به منظور رفع تعقیب آیت الله کاشانی

شماره ۱۱۴۹

مجلس شورای ملی

اداره دبیرخانه

مورخه ۱۳۲۳/۱/۲۱

جناب آقای نخست وزیر^(۱)

راجع به پیش آمد قابل توجه آقای کاشانی دو تلگراف بشماره ۲۱۱ و ۲۱۰ از قم بمجلس مخابره در رونوشت بانمقام نیز فرستاده و
آزادی ایشانرا جداً درخواست نموده اند بدیهی است نتیجه اقدامات مؤثری که در حدود وظیفه نسبت برفع غائله بعمل آمده برای آگاهی
مجلس و اطلاع آنان اعلام خواهیم فرمود

رئیس مجلس شورای ملی

[امضاء:] محمد صادق طباطبائی

سند شماره ۹/۲

وزارت پست و تلگراف و تلفن
تلگراف

از قم به ط [تهران] - شماره قبض ۷۱۵ - شماره تلگراف ۲۱۱ - عدد کلمات ۵۸ - تاریخ اصل ۱۰ - تاریخ وصول [۱۳۲۳]/۱/۱۰

توسط ریاست مجلس تهران مجلس شورای ملی رونوشت جناب آقای نخست وزیر از پیش آمد ناگواری که برای حضرت آیت‌اله
کاشانی رخ داده قلوب عامه روحانیین و مسلمانان مجروح امید است که آن مقام محترم با جدیتی هر چه تمامتر کوشش در حل این
پیش آمد مؤلمه نموده تا آسایش خاطر عموم مسلمانان فراهم گردد

صدر محمد فیضی

[حاشیه پایین:]

بتوسط حکومت قم جواب داده شود

۱/۱۴

سند شماره ۹/۳

شماره کتاب ۱۹۳۷

وزارت پست تلگراف و تلفن
تلگراف

از قم به ط [تهران] - شماره قبض ۷۱۴ - شماره تلگراف ۲۱۰ - عدد کلمات ۷۰ - تاریخ اصل ۱۰ - تاریخ وصول [۱۳۲۳]/۱/۱۰

۱ - منظور محمد ساعد است که در ۸ فروردین ۱۳۲۳ هـ ش اولین کاپینه خود را معرفی کرد.

بتوسط ریاست مجلس تهران مجلس شورای ملی کپیه ریاست وزراء قلوب عامه روحانیین و مسلمین از این پیش آمد ناگوار اسفناک که بر حضرت آیت الله کاشانی وارد آمده جریحه دار شده رجای واثق داریم عاجلاً سعی بلیغ در حل این عقده و قضیه مؤلمه فرموده و عموم روحانیین و مسلمین مسرور گردند انتظار خلاصی و راحتی ایشان را داریم احمد الموسوی خوانساری سید محمد تقی خوانساری الراجی شهاب الدین نجفی

[حاشیه پایین:]

بتوسط حکومت قم جواب تلگراف شود

۱/۱۴

سند شماره ۱۰
گزارش اداره شهربانی مبنی بر دستگیری آیت الله کاشانی در محله
گلاب دره و تحویل وی به متفقین

اداره اطلاعات

بتاریخ ۲۳/۳/۲۷ [۱۳]

شماره ۴۰۲۵/آ

محرمانه - مستقیم

وزارت کشور

اداره کل شهربانی

جناب آقای نخست وزیر

محترماً بعرض میرساند آقای حاج سید ابوالقاسم کاشانی که اسم او جزو صورت اشخاصی بوده که بدرخواست متفقین بایستی بازداشت شود و تاکنون مخفی و متواری بوده است امروز ساعت ۱۵ در کوچه باغات محله گلاب دره حوالی پس قلعه و دربند در منزل شخصی بنام محمد حسین توسط کارمندان اداره اطلاعات شهربانی و متفقین و نماینده فرمانداری نظامی دستگیر و برحسب تقاضای متفقین بنمایندگان آنان تحویل و صورت مجلس تنظیم شده یک نسخه بفرمانداری نظامی و نسخه دیگر در شهربانی کل کشور بایگانی شده است.

کفیل شهربانی کل کشور - پاسپار سیف

[امضاء]

سند شماره ۱۱

گزارش اداره شهربانی مبنی بر اعتصاب بازاریان تهران در اعتراض به دستگیری
آیت الله کاشانی توسط متفقین

تاریخ ۲۳/۳/۲۹ [۱۳]

شماره ۲۲۵۵

اداره دفتر کل

محرمانه فوری است

وزارت کشور

اداره کل شهربانی

جناب آقای نخست وزیر

برطبق گزارش اداره سرکلانتری معروض میدارد . صبح روز ۲۸ ماه جاری عده از معممین و کسبه بازار بواسطه دستگیر شدن سیدابوالقاسم کاشانی بمنزل آقای بهبهانی رفته ساعت ۱۱ صبح از آنجا خارج شده‌اند (در آنموقع هم یک نفر از طرف جناب آقای نخست وزیر بمنزل آقای بهبهانی رفته بوده است) چون کلانتر ۹ گزارش داده بوده است کسبه خیابان بوذرجمهری و بازار دکان خود را بسته و تعطیل کرده بودند رئیس اداره سرکلانتری فوراً با عده از پایه وران و پاسبان و نظامی بی‌بازار رفته اقدام مقتضی بعمل آورده و در نقاط لازم پاس گمارده است و ضمناً چون عده به پاسبان شماره (۳۱۳) پاس چهارسوق بزرگ حمله و شرارت میکردند پاسبان مزبور برای متفرق کردن آنها یک تیر بهوا خالی کرده جمعیت متفرق شده رضا نام افجه پسر حاجی سیف که سردسته آنها بوده و کسبه را وادار به بستن دکان میکرد به کلانتری جلب و سایرین متواری شده و قضیه تحت تعقیب قرار گرفته خود بنده هم بی‌بازار رفته کاملاً انتظامات را برقرار و عصر نیز در نتیجه مذاکراتی که با چند نفر از تجار و کسبه بعمل آمده بود بعضی از آنها دکاکین خود را باز کرده‌اند و عده نیز که بمجلس رفته بودند در اثر اوامر جناب آقای نخست وزیر که بوسیله نمایندگان بآنها ابلاغ شده بود از مجلس مراجعت نموده و امروز نیز پاسهای لازم گمارده و مراقبتهای لازم بعمل خواهد آمد در خانمه بعرض میرساند آنچه در اطراف پیش آمد فوق بازجویی شده و انتشار دارد علت تعطیل شدن بعضی از قسمتهای بازار و خیابان بوذرجمهری بواسطه دستگیر شدن آقای کاشانی بوده است و بطوریکه اطلاع حاصل شده است عده از بازرگانان میخواهند شرحی منتشر و وانمود نمایند که این موضوع تماس با کاشانی نداشته و بواسطه سوء رفتار عده از ارازل و اوپاش بوده است .

کفیل شهربانی کل کشور - پاسیار ۱ سیف

[امضاء]

سند شماره ۱۲

تلگراف گروهی از علمای زنجان به منظور آزادی آیت الله کاشانی از زندان

شماره کتاب ۱۲۰۳

وزارت پست و تلگراف و تلفن

تلگراف

از زنجان به ط [هران] - شماره قبض ۳۷۹۵ - شماره تلگراف ۶۱ - عدد کلمات ۸۶ - تاریخ اصل ۴ - تاریخ وصول ۱۳۲۳/۴/۵

توسط آقای مجد ضیائی و آقای افخمی نمایندگان صحنه ساحت عالی مجلس شورای ملی رونوشت جناب آقای نخست وزیر رونوشت [روزنامه] اطلاعات رونوشت [روزنامه] رعد امروز گرفتاری آقای آیت الله کاشانی باعث نگرانی و حیرت و یأس عمومی شده از طرف طبقات مردم رفع سوء تفاهم و استخلاص معظم له استدعا و توجه سریع و عاجل نمایندگان محترم را عموماً مستظر هستیم محمود الحسینی محمد عبدالرحیم الفقهاتی ابوالفضل الموسوی الاحقر حسین محمد الموسوی^(۱) علی الموسوی^(۲) جواد الموسوی^(۳) الاحقر احمد احمد الحسینی

سند شماره ۱۳

تلگراف گروهی از اهالی کرمانشاه مبنی بر تقاضای آزادی آیت الله کاشانی

وزارت پست و تلگراف و تلفن

تلگراف

از کرمانشاه به ط [هران] - شماره قبض ۴۸۹۳ - شماره تلگراف ۹۳ - عدد کلمات ۲۵۰ - تاریخ اصل ۴ - تاریخ وصول ۱۳۲۳/۴/۶

مجلس شورای ملی رونویس جناب آقای نخست وزیر رونویس جناب وزیر دادگستری رونویس جناب وزیر کشور رونویس حضرت آیت اله شهرستانی رونویس حضرت آیت اله بهبهانی رونویس حضرت آیت اله فیروزآبادی رونویس روزنامه اطلاعات رونویس روزنامه آزاد رونویس روزنامه باباشمل رونویس روزنامه مرد امروز رونویس روزنامه اقدام رونویس روزنامه رعد امروز رونویس روزنامه خورشید ایران رونویس روزنامه مردان کار رونویس روزنامه توفیق رونویس روزنامه عدالت رونویس روزنامه عصر اقتصاد انتشار [خبر] گرفتاری آیت اله کاشانی موجبات تشویش و تکدر عموم را فراهم ساخته متمنی است با استخلاص حضرت آیت اله

۱ - در اصل : الموسوی

۲ - در اصل : الموسوی

۳ - در اصل : الموسوی

خاطر آشفته جامعه مسلمین را تسکین فرمائید هیئت تجار^(۱) کرمانشاه علی اکبر فشاغلی اشرف الحاج شیرعلی مسعودی الحاج محمد ۹۲ الحاج محمد برادران کاشانی ابوالقاسم کاشانی مصطفی علوی الحاج محمد برنجی عبدالمحمد ملک زاده علی مستشاری موسوی خرازی ابراهیم

سند شماره ۱۴/۱

تلگراف آیت الله سید ابوالحسن اصفهانی از کربلا به منظور آزادی آیت الله کاشانی و پاسخ نخست وزیر (محمد ساعد) به ایشان

وزارت پست و تلگراف و تلفن
تلگراف

از کربلا [به] طهران

ملاحظات مستعجل - تاریخ اصل ۲۵ - کلمات ۲۵ - نمره ۶ - تاریخ وصول ۱۹/۶/۲۶ [۱۹۰۴]م^(۲)

حضرت نخست وزیر از قضیه حجه الاسلام آقای کاشانی متعجب و بس متأسف بلکه عالم اسلامی متکدر [شده] بشارت خلاصی [ایشان] را منتظر [یم] ابوالحسن موسوی^(۳)

سند شماره ۱۴/۲

شماره خصوصی ۷۵۲

دفتر نخست وزیر

تاریخ ثبت ۱۳/۴/۱۵ [۱۳۰۳]

سفارت ایران [در] بغداد
تلگراف ذیل را به مقصد برسانید

حضرت مستطاب حجة الاسلام آیت الله اصفهانی دامت برکاته تلگراف مبارک راجع به آقای سید ابوالقاسم کاشانی زیارت برای تسریع کار و آسودگی خاطر ایشان وساطت های لازم شده بطوری که خاطر مبارک مستحضر است اتهامات وارده مبنی بارتباط باعمال آلمان از طرف مقامات متفقین عنوان شده و چون در موقع شروع به تحقیقات ایشان متواری شدند سوءظن مقامات نظامی شدیدتر گشته با تعیین دو نفر نماینده دولت برای شرکت در استنطاق امید است حقایق امر بزودی روشن و وسایل آسودگی خاطر ایشان و رفع نگرانی عمومی فراهم شود.

ارادتمند [امضاء:] محمد ساعد

[۱۳۲۳]/۴/۱۲

سند شماره ۱۵

تلگراف آیت الله سید محمد حسینی نجفی در اعتراض به بازداشت آیت الله کاشانی

شماره کتاب ۶۲۵

وزارت پست و تلگراف و تلفن
تلگراف

از تهران به شهری - شماره قبض ۷۱۲۰۳ - شماره تلگراف ۵۳ - عدد کلمات ۶۰ - تاریخ اصل ۱۰ - تاریخ وصول ۱۳/۴/۱۵ [۱۳۰۳]

۱ - در اصل : نجار

۲ - مطابق با : ۵ تیر ماه ۱۳۲۳ هجری شمسی

۳ - آیت الله سید ابوالحسن اصفهانی فرزند سید محمد در سال ۱۲۷۷ هـ ق در یکی از روستاهای لبنان اصفهان بدینا آمد، تحصیلات اولیه را در اصفهان گذراند و سپس به نجف رفته و در آنجا مجتهد جامع الشرایط شد. از شاگردان آخوند ملا محمد کاظم خراسانی و میرزا تقی شیرازی بود. وی در دوره دوم مجلس بعنوان یکی از پنج تن علمای طراز اول به مجلس راه یافت اما در دیجبه ۱۳۲۸ هـ ق بدون حضور در مجلس استعفا کرد. وی یکی از روحانیونی بود که به مخالفت با قرارداد قیومیت بریتانیا بر بین النهرین پرداخت و به همین علت مقامات انگلیسی و ملوک فیصل (پادشاه عراق) تعدادی از علما را از عراق به ایران تبعید کردند؛ آیت الله سید ابوالحسن اصفهانی همراه با جمعی از علمای دیگر در اعتراض به این عمل، به ایران مهاجرت -

سفارت کبرای دولت بریتانیا - رونوشتها سفارت دول متحده آمریکا ستاد ارتش متفقین - جناب آقای نخست وزیر - رفتار با حضرت آیت اله کاشانی خلاف شعائر ملی و مذهب اسلام و شروط عهد مودت و وعده‌های نسبت بممل ضعیف و معامله غالب بر مغلوب است خواهش جبران و رفع این توهین را دارد - احقر سید محمدالحسینی النجفی عفی عنه

سند شماره ۱۶
نامه گروهی از اهالی بابلسر در اعتراض به بازداشت آیت‌الله کاشانی
توسط متفقین

تهران
جناب آقای نخست وزیر رونوشت مجلس شورای ملی رونوشت [روزنامه] اقدام زونوشت [روزنامه] داد رونوشت [روزنامه] نجات ایران رونوشت [روزنامه] اندای حقیقت گرفتاری عالم ربانی و مری روحانی آقای سیدابوالقاسم کاشانی باوضعی که در جراید منعکس شد موجب تألم و تکدر عمومی گردید ایرانی که تمام منابع حیاتی خود را در اختیار متفقین قرار داده و پیکر خود را در اثر جنگ جهانگیر ناتوان و در آخرین موجودیت زندگانی واقع گردید حادثه مزبور نیز مزید بر تألمات شده و قلب ملت را جریحه دار نمود با روابط حسنه که بین ایران و متفقین حکمفرماست و بهمین لحاظ شب و روز در انتظار فتح و فیروزی آنان هستند از طریق مجلس شورای ملی و هیئت دولت انتظار داریم به حفظ حیثیات شخص معظم که بمنزله حیثیات تمام ملت ایران است رفع نگرانی شده تا پیش از پیش در تحکیم مبانی مودت بکوشیم و از متفقین خود در تمام مراحل امیدوار باشیم عموم طبقات بابلسر.

[امضاء: برومند - مصباح - نوریخش - علی پور - حجازی - متولی - محمدی]

چون بابلسر فاقد سیم تلگرافی بود تلگرافخانه از قبول آن خودداری^(۱) [کرد] باین جهت با پست تقدیم گردید

[حاشیه پائین:]

بعرض برسد ۱۱/۴/۲۳ [۱۳]

سند شماره ۱۷/۱
نامه آیت‌الله صدرالدین اصفهانی، توسط آیت‌الله سید محمد استرآبادی، به
نخست وزیر، مبنی بر تقاضای آزادی آیت‌الله کاشانی

بتاریخ ۱۲ شهر رجب المرجب ۱۳۶۳^(۲)

بسمه تعالی

بشرف عرض عالی میرساند ...^(۳) از حضرت احدیت جل علی سلامتی ذات شریف و موفقیت سرکار عالی را مسئلت مینمایم ضمناً مرقومه حضرت آیت اله آقای حاج سید صدرالدین اصفهانی^(۴) دامت برکاته را که لفاً ایفاد خدمت گردیده ازقم بوده، حضرت معظم له و داعی و طبقه روحانیت از حسن نیت و فعالیت حضرت کمال تشکر را داشته انتظار نتیجه اقدامات مقیدیه را داریم ایام عزت مستدام باد والسلام علیکم ورحمت الله برکاته
الاحقر ضیاءالدین ابن میرسید محمد استرآبادی^(۵)
عفی عنه

→ کردند و درقم ساکن شدند. پس از مدتی باواسط دولت ایران و به شرط عدم مداخله در سیاست به نعت بازگشته. آیت الله سید ابوالحسن اصفهانی مدتی نیز بعلت کسالت مزاج برای استراحت به بعلیک لبنان رفت و سرانجام در میزدهم آبان ۱۳۶۵ هـ در کاظمین عراق در سن ۸۸ سالگی بدرود حیات گفت. حسن مرسلوند، زندگینامه رجال و مشاهیر ایران، جلد ۱ (تهران: الهام، ۱۳۶۹)، صص ۱۹۶ - ۱۹۳.
۱ - در اصل: خودداری
۲ - مطابق با: ۱۲ تیر ۱۳۶۳ هجری شمسی
۳ - یک کلمه خوانده شد
۴ - با توجه به سند بعد منظور آیت الله سید صدرالدین صدر است علاوه بر اینکه لقب «اصفهانی» برای ایشان در منابع ذکر نشده.
۵ - آیت الله سید محمد استرآبادی فرزند حاج سید نصرالله استرآبادی در سال ۱۲۹۵ هـ در دشت گرگان به دنیا آمد. در مشهد و گرگان مقدمات علوم اسلامی را فراگرفت و سپس به نجف رفت و از حوزه درس آخوند خراسانی و طباطبائی بزدی استفاده نمود. وی پس از کسب اجازه اجتهاد در سال ۱۳۲۰ هـ ق به ایران مراجعت کرد و در تهران ساکن شد. وی در مسجد جمعه واقع در بازار به امامت جماعت و بحث و تدریس فقه و اصول پرداخت تا در ربيع الاول ۱۳۶۵ هـ ق وفات یافت. حسن مرسلوند، زندگینامه رجال و مشاهیر ایران، جلد ۱ (تهران: الهام، ۱۳۶۹)، ص ۱۴۴.

بسمه تعالی

بعرض میرساند پیوسته در این آستان محترم موفقیت و تأیید حضرت اشرف را از حضرت باری تعالی جنت عظمته خواهانم در موضوع پیش آمدیکه برای حضرت مستطاب حجة الاسلام آقای حاج سید ابوالقاسم کاشانی دامت برکاته رخ داده تمام توجه و امید مقام روحانیت بجناب عالی است که حتی الامکان بنحو احسن اصلاح شود و نظر بکفایت و علاقه مندی جناب عالی بجناب معظم له اطمینان دارم که انشاءالله تعالی بالاخره موفقیت حاصل خواهید فرمود و افسردگی اهل علم و دیگران را تدارک خواهید نمود و انتظار دارم که بشارت انجام این خدمت را بمقام روحانی بلکه بجامعه اسلامی بزودی اطلاع دهید که حقیقه آسایش روحی را این پیش آمد از میان برده والسلام علیکم ورحمه الله و برکاته
سید صدرالدین صدر^(۱)

[حاشیه پایین :]

عطف به سابقه امر جواب نوشته شود ۱۵/۴/۱۳۲۳]

سند شماره ۱۸

عریضه محمود آیت الله زاده تهرانی و جمعی دیگر به محمدرضا پهلوی
در خصوص تقاضای آزادی آیت الله کاشانی

پیشگاه اعلیحضرت همایون شاهنشاهی

البته خاطر مبارک همایونی از دستگیری و گرفتاری آیت اله آقای حاجی سید ابوالقاسم کاشانی با وضع موهون و فجع مستحضر شده و چند روز است مطلقاً خبری از محل توقیف معظم له نداریم این است که با کمال بی صبری کلیه خانواده و فامیل معظم له اولاً بنام عدالت و حفظ حقوق بکنفر ایرانی ثانیاً حفظ مقام شامخ روحانیت که این پیش آمد موجب لطمه بزرگ برای دیانت و تائثر کلیه مسلمین است ثالثاً بنام حفظ وکالت و نمایندگی ملت که ایشان داشته با حسن روابطی که بین دولت ایران و متفقین است - اقدام لازم و مؤثر برای استخلاص و آزادی ایشان را بوسیله پیشگاه همایونی استدعا مینمائیم.

محمود آیت الله زاده تهرانی

[این عریضه توسط حدوداً ۴۶ نفر امضاء شده است که اسامی زیر از آن قابل ذکر است:]

دکتر علی عندلیب - علی مصطفوی کاشانی - محسن مصطفوی کاشانی - گرامی - صادق زعیم - احمد مصطفوی کاشانی - عباس ناجی - ابوالقاسم کازری - سید مصطفی مصطفوی و کاشانی - حمید خلیلی - شهرستانی - علی سعده تهرانی - حسین معظمی فلاح - سید مهرداد مصطفوی الحسینی کاشانی و ...

نمره ۴۱۹

[۱۳]۲۳/۴/۱۵

سند شماره ۱۹

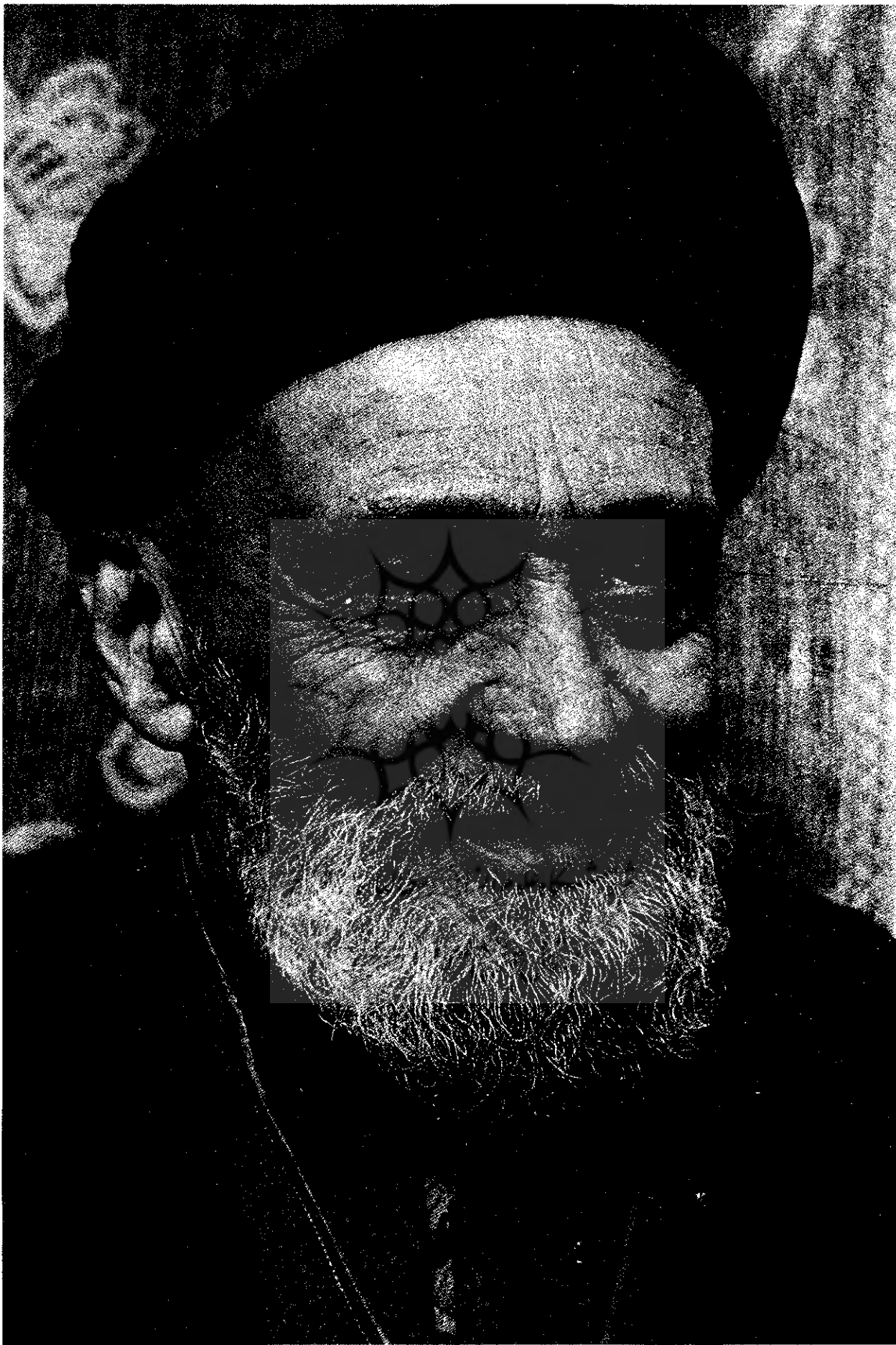
تلگراف گروهی از اهالی شهرستان کنگاور در خصوص تقاضای آزادی
آیت الله کاشانی

شماره کتاب ۱۱۲۸

وزارت پست و تلگراف و تلفن
تلگراف

از کنگاور به ط [تهران]- شماره قبض ۳۵۴ - شماره تلگراف ۲ - عدد کلمات ۱۱۵ - تاریخ اصل ۱۷ - تاریخ وصول [۱۳]۲۳/۴/۲۰

۱ - سید صدرالدین صدر (ولادت: کاظمین ۱۲۹۹ هـ ق ولادت: قم ۱۳۴۲ هـ ش). پدر امام موسی صدره از مراجع تقلید، فقیه، اصولی، ادیب و شاعر، ادب عربی و علوم ریاضی را از استادان وقت فراگرفت و مدتی در حوزه درس پدر خویش و آخوند ملا محمد کاظم خراسانی و سید کاظم یزدی تحصیل کرد و به اجازات آنها نایل آمد، چون به ایران بازگشت مدتی در خراسان اقامت کرد و سپس به قم رفت و به تدریس و رعایت حال طلاب حوزه علمیه آن شهر پرداخت. آثار: اصول دین، خلاصه الفصول، مختصر تاریخ الاسلام، المهدی و ... محمد عین، فرهنگ فارسی، جلد ۵، ذیل «صدر»، حسن بن (سید) هادی.

عکس‌ها: آرشیو عکس سازمان اسناد ملی ایران

مجلس شورای ملی رونویس جناب آقای نخست وزیر رونویس حضرت آیت اله شهرستانی رونویس حضرت آیت اله بهبهانی رونویس [روزنامه‌های] اطلاعات و اقدام و رعد امروز و آئین اسلام گرفتاری یگانه حامی اسلام و مسلمین حضرت آیت اله کاشانی باعث سیر تکدر و اندوه قاطبه اهالی، استخلاص حضرت معظم له را خواستاریم که موجب تسکین عموم و مزید بردعاگونی است از طرف عموم مسلمین کنگاور الاحقر محمدباقر عراقی مجتبی عراقی اسماج بند فضل اله رضوانی شفیعی حسین معتمدی میرمحمد موسوی محمدباقر مجیدی رضا سعیدی کاظم صالحی علی محمودی حاجی مهدی محمدی مهدی قلی خانی ابوالقاسم بیامشکی پور

سند شماره ۲۰

انتقال آیت الله کاشانی و حبیب الله نوبخت از زندان اراک به رشت توسط مقامات شوروی به منظور بازجویی و عودت آنان به زندان اراک

اداره اطلاعات

دایره محرمانه

تاریخ ۱۳۲۳/۸/۱۱

۱۰۱۳۶

شماره ۸۲۶۵

وزارت کشور

شهربانی کل کشور

جناب آقای نخست وزیر

محترماً بمرض میرساند. طبق گزارش تلگرافی شماره ۹۷۶۹ - ۱۳۲۳/۸/۶ شهربانی رشت دو روز است آقایان دکتر مبصر و دریابگی برای تکمیل بازجویی متهمین سیاسی وارد آنجا شده و بقرار اطلاع حاصله چند روز است از طرف مقامات شوروی سیدابوالقاسم کاشانی و نوبخت^(۱) را از اراک برشت برده و پس از بازجویی به اراک عودت داده اند . -

رئیس شهربانی کل کشور - سرپاس سیف

[امضاء]

سند شماره ۲۱

تلگراف گروهی از اهالی سبزوار در خصوص اعتراض به بازداشت آیت الله کاشانی

وزارت پست و تلگراف و تلفن

تلگراف

شماره کتاب ۲۳۲۴

از سبزوار به [تهران] - شماره قبض ۱۳۵۳۳ - شماره تلگراف ۱۹۲ - عدد کلمات ۲۰۸ - تاریخ اصل ۱۰ - توضیحات ۲ - تاریخ وصول ۱۳۲۳/۱۰/۱۱

مجلس شورای ملی رونوشت آقای طباطبائی رئیس [مجلس شورای ملی] رونوشت جناب آقای نخست وزیر رونوشت جناب آقای وزیر خارجه رونوشت حجة الاسلام بهبهانی رونوشت امام جمعه تهران رونوشت آقای دکتر مصدق رونوشت آقای سید ضیاءالدین طباطبائی رونوشت آقای مهندس فریور رونوشت آقای دکتر کشاورز رونوشت آقای فیروزآبادی رونوشت آقای نبوی رونوشت آقای دکتر طاهری رونوشت آقای کاظمی رونوشت آقای سید محمد طباطبائی رونوشت طوسی رونوشت روزنامه آزاد رونوشت اقدام رونوشت آفتاب رونوشت خورشید ایران رونوشت ترقی رونوشت نبرد امروز رونوشت ندای عدالت رونوشت صدای ایران رونوشت اطلاعات رونوشت ایران رونوشت رعد امروز فاجعه عظیمه گرفتاری ممتده حضرت حجة الاسلام آقای آیت اله کاشانی قلوب عامه مسلمین خصوصاً روحانیون را مجروح نموده در صورتیکه اخیراً معظم له به عوارض قلبی هم مبتلا شده اند عالم اسلامیت را متزلزل ساخته اینک با کمال بی صبری از اولیای دولت و نمایندگان ملت و مدیران جراید انتظار دارد در اینباب علاقه مخصوصه ابراز داشته و

۱ - حبیب الله نوبخت فرزند میرزا محمد حسن شیرازی، در سال ۱۲۷۲ هـ.ش در شیراز بدنیا آمد. وی نویسنده و روزنامه نگار بود و تألیفاتی در نظم و نثر دارد که مهمترین آنها شاهنامه نوبخت (پهلوی نامه) است؛ مدیریت روزنامه بهارستان را به عهده داشت و مدت یکسال نیز از طرف وزارت جنگ به ریاست هیئت تحریریه مجله قشون انتخاب گردید. وی از طرفداران رضاخان بوده در دوره‌های ششم و هفتم از بهبهان، و در دوره‌های نهم، دهم، یازدهم، دوازدهم و سیزدهم از قسا به نمایندگی مجلس شورای ملی برگزیده شد. در جریان وقایع شهریور ۱۳۲۰ از کسائی بود که با عقد پیمان با متفقین و از طرف ایران، مخالفت بود و از طرفداران جدی آلمان به شمار می‌رفت؛ وی متهم به همکاری با جاسوسان آلمان علیه متفقین بود و به همین دلیل تحت تعقیب قرار گرفت و دستگیر شد، انگلیسیها دو سال او را محبوس داشتند و بعد تعویلاً روسها دادند و آنها نیز وی را در قزوین حبس کردند و در پایان جنگ او را به زندان تهران انتقال داده و سپس آزادش کردند. محمد حسن رکن زاده آدمیت، دانشمندان و سخن سرايان فارس، جلد ۴ (تهران: کتابفروشی اسلامیة)، صص ۷۳۰ - ۱۲۷۷ حسین سکی، تاریخ بیست ساله ایران، جلد ۸ (تهران: علمی)، صص ۱۳۶۴، ۴۰۳ - ۴۰۶.

در استخلاص حضرت معظم له اقدام مجدانه فرمایند که نگرانی عمومی مرتفع و موجبات دعاگوئی عمومی فراهم^(۱) گردد حسن الحسینی سید حسین پیشمازی محمد تقی فقاہتی معلمی علی اکبر نوباغی شیخ احمد عرب عجم عبداله موسوی برهان ابوالقاسم نقیعی محمد حسین شہرستانی غلامحسین میر حسینی محمد باقر معلمی مدرس زاده اسراری مشکانی عبدالغفار خالصی علیمحمد شریعتمداری

سند شماره ۲۲/۱

مکاتبه رئیس مجلس با نخست وزیر در خصوص ارسال نامه عائله آیت الله کاشانی در اعتراض به بازداشت ایشان

شماره ۱۳۸۶۴ پیوست یک برگ

مجلس شورای ملی
اداره قوانین
مورخه ۱۳۲۸/۱۰/۲۳ [۱۳]

جناب آقای نخست وزیر^(۲)

رونوشت نامه [ای] که از طرف عائله آقای آیت اله حاج سید ابوالقاسم کاشانی بوسیله آقای مهندس فریور^(۳) بمجلس شورای ملی تقدیم و در جلسه بیست و هفتم مجلس قرائت گردیده جهت استحضار به پیوست ارسال گردید.

رئیس مجلس شورای ملی
[امضاء:] محمد صادق طباطبایی

[حاشیه پایین:]

شرحی به وزارت خارجه نوشته شود و سواد فرستاده شود که اقداماتی در این موضوع بنمایند به آقای رئیس مجلس شورای ملی نوشته شود که بوزارت خارجه نوشته شده که اقدام نمایند [امضاء:] مرضی قلی بیات ۲۳/۱۱/۱۷

سند شماره ۲۲/۲

مجلس شورای ملی
دوره [چهاردهم] تقنینیه
مجلس شورای ملی شیداله ارکانه

بطوریکه خاطر عمرم آقایان نمایندگان محترم مستحضر است آقای حاج سید ابوالقاسم مجتهد کاشانی که صرف نظر از مقام روحانیت و شخصیت برجسته که در ایران و سایر ممالک اسلامی دارا هستند تا آن اندازه از طرف توده ایرانی مخصوصاً تهرانی محبوبیت داشته و دارند که با آنهمه فشار شہربانی و تزییقات سهیلی در مورد اثبات ایشان با اینکه در تمام مدت انتخابات مخفی بوده و هیچگونه اعمال نفوذی در مردم نداشته و آنهمه تبلیغاتی که بر علیه ایشان میشده معذالک با اکثریت قابل توجهی به نمایندگی دوره چهاردهم مجلس شورای ملی ایران انتخاب گردیده‌اند و بطوریکه مستحضر میباشد در اثر سوء تفاهات سیاسی با وجود معاهدات پیمان‌های متبادله و لزوم احترامات متقابل و رعایت شئون و حیثیات قضائی مملکت از طرف نیروی بریتانیای کبیر دولت متفق ما دستگیر و با سخت‌ترین وصفی در اراک در دخمه تنگ و تاریک بدون رعایت حیثیت و مقام روحانیت و وکالت ایشان که نسبت بهر محبوس سیاسی در دنیا معمول است در بازداشت مجرد نگاهداشته‌اند تنها علت قابل ذکر ضعف اخلاقی و جبن ذاتی مامورین مملکت ما بوده است که نتوانسته‌اند از موارد پیمان‌های متبادله استفاده نموده و از تجاوزات بر خلاف قوانین جاریه که لطمه به حیثیات قضائی و شرافت ملی استقلال مملکت نامبرده جلوگیری کنند اکنون معظم له در زندان سرد در اراک در کمال سختی و چهل نفر عائله بی سرپرست ایشان در تهران در کمال پریشان‌خاطری می‌گذرانند ما عائله معظم له از نمایندگان مجلس خواهش میکنیم که از نظر حفظ شئون قوه مقننه که خود از ارکان آن هستند بلحاظ مقام وکالتی ایشان و از نظر حفظ شئون قضائی و استقلال مملکت و از جهت

۱ - در اصل : فرهم

۲ - منظور مرضی قلی بیات است که کابینه خود را در ۵ آذر ۱۳۲۳ ش معرفی کرد.

۳ - مهندس غلامعلی فریور، نماینده تهران در مجلس شورای ملی در دوره چهاردهم

رعایت اصول آزادی که دولت بریتانیا با اسم آن اینهمه فداکاری^(۱) میکنند انتقال فوری ایشانرا بمرکز جهت توجه بصحت^(۲) و نیز آزادی ایشانرا خواستاریم و الا برای روشن شدن حقایق و اینکه هیچگونه اتهامی بر ایشان نبوده و نیست و خود ایشان در جامعه ایرانی باعث اینهمه سوء تفاهمات سیاسی بوده تقاضا داریم چنانچه خود ایشان در اعلامیه خود تقاضا کرده بودند تشکیل محکمه ملی داده و ایشانرا با حضور طبقات ایرانی و خارجه محاکمه علنی کنند تا سیدروی شود هر که دروغش باشد تا اگر در محاکمه علنی تقصیری متوجه ایشان گردد لاقبل با عائله معظم له و عموم مردم ایران بدانند که گرفتاری ایشان بتقصیر بوده و تا آقایان انگلیسها از تشکیل این محکمه رویه عدل و انصاف خود [در] طرفداری از آزادی حقوق ملل ضعیف را در دنیا نشان داده و برای دیگران عبرت باشد و در صورتی که غرض دیگری در کار نباشد تقاضای مشروع اخیر ما را خواهند پذیرفت

عائله آیتاله حاج سید ابوالقاسم کاشانی

رونوشت برابر اصل است

سند شماره ۲۳/۱

مکاتبه دفتر مخصوص شاهنشاهی با نخست وزیر در خصوص ارسال تلگراف
آیت الله صدر مبنی بر تقاضای معالجه آیت الله کاشانی

دفتر مخصوص شاهنشاهی

نمره ۱۴۴۲
۲۳/۱۱/۲۹ [۱۳]

محرمانه

جناب آقای نخست وزیر

عین تلگراف آقای صدر از قم راجع به اینکه حاج سید ابوالقاسم کاشانی مریض و محتاج معالجه است به پیوست ارسال می شود
رئیس دفتر مخصوص شاهنشاهی
[امضاء:] حسین سمیعی

[حاشیه پایین:]

شرحی به آقای مبصر نوشته شود لازم است از حالت ایشان تحقیقات بعمل [آید] که برای معالجه ایشان اقدام شود
شرحی به دفتر مخصوص نوشته شود که اقدام مقتضی نموده ممکن است جواب صادر فرمایید عین تلگراف عودت داده شود
[امضاء:] مرتضی قلی بیات

نمره ۲۶۷۸
۲۲/۱۲/۱۲

سند شماره ۲۳/۲

سال ۱۳۲۳

وزارت پست و تلگراف و تلفن
تلگراف

از قم به طهران - شماره قبض ۲۲۱۰۲ - شماره تلگراف ۴۶۴ - عدد کلمات ۵۰ - تاریخ اصل ۲۵ - تاریخ وصول غروب
[۱۳۲۳] ۱۱/۲۵

پیشگاه اعلیحضرت همایون شاهنشاهی بعد از تقدیم سلام جناب مستطاب حجة الاسلام آقای حاج سید ابوالقاسم کاشانی مبتلا بموارض قلبی [است] مناسب است مورد مرحمت ملوکانه شوند دکتر متخصص جهت معاینه روانه اراک فرمایند یا برای معالجه احضار بطهران نمایند که حیات این سید بزرگوار محفوظ شود
صدر

گزارش دکتر مبصر درباره وضع آیت الله کاشانی در بازداشتگاه انگلیسیها
در کرمانشاه، به ضمیمه دو گزارش پزشکی از طرف پزشک نیروهای متفقین و
رئیس بهداری کرمانشاه در خصوص وضع مزاجی ایشان

بتاریخ ۱۳۲۴/۲/۱

پیوست دارد

محرمانه

نخست وزیر

مقام نخست وزیری

پاسخ امریه شماره ۶۲۷۸ مورخ ۲۳/۱۲/۱۲ مراتب زیر را بعرض مبارک میرساند.

- ۱- بطوریکه پس از مراجعت از کرمانشاهان جریان امر بطور تفصیل حضوراً گزارش عرض شد آقای سید ابوالقاسم کاشانی را مقامات انگلیسی از اراک به کرمانشاهان انتقال داده و مشارالیه فعلاً در اردوگاه ارتش انگلیس در کرمانشاهان بازداشت میباشد.
- ۲- نظر باینکه در اردوگاه مذکور سابقاً بازداشتگاهی موجود نبوده است مقامات مذکور محل مناسبی را برای این منظور تخصیص داده و دو اتاق و یک حمام دوش و سایر لوازم مربوطه برای آقای سید ابوالقاسم کاشانی در آنجا بنا نموده‌اند که اطراف آن طبق مقررات مربوطه نظامی سیم خاردار نصب شده و از طرف پاسداران نظامی انگلیسی حفاظت و مراقبت میشود.
- ۳- نظر باینکه آقای سید ابوالقاسم کاشانی در بازداشتگاه تنها بسر میبرد و از اینجهت ناراحتی‌هایی احساس مینمود در نتیجه مذاکره با مقامات متفقین تراضی حاصل شد که یکی از فرزندان ایشان در خدمت پدر باشد. البته مقررات بازداشت که مخصوصاً مربوط به خروج از محوطه بازداشتگاه است درباره او هم رعایت میشود و فعلاً آقای ابوالعمالی یکی از فرزندان آقای کاشانی که در حدود ۱۸ سال دارند بمیل خود و با موافقت مقامات مذکور در خدمت آقای سید ابوالقاسم کاشانی است.
- ۴- مقامات انگلیسی جیره خاصی برای آقای سید ابوالقاسم کاشانی معین نموده و اظهار میدارند آنچه را مایل باشد و نزد نیروی متفقین یافت شود در اختیار ایشان گذارده خواهد شد ولی آقای ابوالقاسم کاشانی از دریافت جیره تاکنون امتناع ورزیده‌اند و شخصاً منحل مخارج معاش خود در بازداشتگاه میباشند علت امر که از ایشان استیضاح شد چنین جواب دادند که «من جیره خور کسی نبوده و نیستم و نمیخواهم زیر منت کسی باشم حتی دولت بریتانی کبیر».
- غذای ایشان بوسیله یکنفر آشپز ایرانی که مقامات متفقین در اختیار او گذارده‌اند تهیه میشود و علاوه بر آشپز مذکور یکنفر مترجم و پیشخدمت هم از طرف مقامات نامبرده برای ایشان گماشته شده‌اند.
- ۵- چون بعضی از کسان آقای سید ابوالقاسم کاشانی در کرمانشاهان اقامت دارند ترتیباتی داده شد که لااقل هفته [ای] یکمرتبه ملاقات بعمل آورند و چون فاصله اردوگاه انگلیس تا شهر کرمانشاهان در حدود ۲ فرسنگ است مقامات نظامی انگلیس پس از مذاکرات زیاد حاضر شده‌اند که هفته [ای] یکمرتبه وسیله حمل و نقل برای کسانی که مایل ملاقات آقای کاشانی باشند فراهم سازد.
- ۶- راجع بحالت مزاجی ایشان در تاریخ ۲۳/۱۲/۲۸ از آقای دکتر محمد دفتری رئیس بهداری استان پنجم و همچنین از سرهنگ دوم ژ.س میکلسن رئیس مریضخانه نظامی نیروی انگلیس در کرمانشاهان درخواست شد که از آقای سید ابوالقاسم کاشانی عیادت نموده و با معاینه دقیق گزارش جامعی راجع بحالت مزاجی ایشان تهیه که تقدیم مقام نخست وزیر گردد.
- در تاریخ ۳ فروردین ماه ۱۳۲۴ وسایل معاینه فراهم و حالت مزاجی آقای سید ابوالقاسم کاشانی تحت نظر آقایان پزشکان قرار گرفت و با معاینات دقیق که از هر حیث از ایشان بعمل آمد گزارش جامعی از طرف آقایان پزشکان تهیه که عین آن به پیوست تقدیم میگردد.
- ۷- آنچه از مجموع گزارشات آقایان پزشکان ملاحظه میشود آقای سید ابوالقاسم کاشانی کسالت عضوی ندارد و اظهار کسالتی که مینماید در حقیقت بواسطه کسالت روحی است که قهراً در نتیجه بازداشت عارض می شود که آنکه خود ایشان صراحتاً اظهار داشتند که «من علت مزاجی ندارم و دوا در من مؤثر نیست تنها داروی من آزادی است».
- ۸- چون آقای سید ابوالقاسم کاشانی به پزشکان ایرانی بیشتر معتقد بودند از مقامات متفقین درخواست شد که اگر در آنی اظهار کسالتی از طرف ایشان بشود فوراً آقای دکتر محمد دفتری رئیس بهداری استان پنجم را به عیادت ایشان ببرند و خوشبختانه این درخواست مورد قبول واقع شد و باین مناسبت مراتب آقای دکتر محمد دفتری اعلام گردید که ایشانهم بتوبه خود در معالجه و مداوای آقای سید ابوالقاسم کاشانی در صورت ضرورت شرکت نموده و حتی داروهای مورد حاجت را در اختیار ایشان بگذارند.
- ۹- بنا بمراتب ملاحظه میفرمایند که فعلاً وضع مزاجی و حالت آقای سید ابوالقاسم کاشانی رضایتبخش و وسایل پذیرائی ایشان در بازداشتگاه در کرمانشاهان حتی بیش از آنچه مقررات نظامی اجازه میداده است فراهم و تصور می رود که از اینجهت موجبات نگرانی در بین نباشد.
- ۱۰- راجع بوضع عمومی ایشانهم با مقامات متفقین مذاکره شده است ولی مقامات مذکور معتقدند که با اوضاع و احوال عمومی جهان هنوز نمیتوان در اطراف آزادی ایشان یا تسهیلات بیشتری برای او وارد مذاکره شد.

با تقدیم احترامات فائقه

کمیسر دولت شاهنشاهی - دکتر مبصر

[امضاء]

سند شماره ۲۴/۲

بیمارستان شماره ۶۴ هند (مختلط)

Paiforce :

۲۳ مارس ۱۹۴۵ (۱)

گزارش پزشکی درباره سیدابوالقاسم کاشانی
سن این مرد [سیدابوالقاسم کاشانی] را امروز معاینه کردم و گزارشم در این مورد به شرح زیر است :
علائم بیماری : او از احساس تنگی نفس در قفسه سینه و احساس ضعف، حتی در انجام فعالیت‌های مختصر، شکایت دارد. حالات فوق گاه هنگام گفتگو به حالت نشسته نیز اتفاق می‌افتد. وی اظهار می‌دارد که تا قبل از ابتلاء به این بیماری، قادر بود روزانه پنج الی شش مایل (۹) به راحتی و بدون تنگی نفس راهپیمایی کند. اشتهاش خوب است و تابحال هم سیستم دفع ادرارش فعال بوده، وی به حالت درازکش مشکل خواب ندارد.
نتایج معاینات: او نسبت به سن اش که ۶۵ سال است، پیرتر به نظر می‌رسد و لاغر اندام است. ظاهراً در گفتگوهای طولانی دچار تنگی نفس می‌گردد، صحبتش را قطع می‌کند و پاکشیدن چند نفس عمیق دوباره گفتگو را ادامه می‌دهد. او به بیماری سیانوز (۲) مبتلا نیست، زیرا در موقعی که صحبت نمی‌کند دچار تنگی نفس هم نمی‌شود، بعلاوه هیچ تغییر شکلی در انگشت‌هایش نیز مشاهده نمی‌شود.
دستگاه قلب و عروق : نبض منظم است ولی فشار بسیار کمی در آن احساس می‌شود. هیچ گونه آثاری از ضخیم شدن دیواره سرخوگی دیده نمی‌شود. ضربان نبض ۹۵-۷۵ است که در طی تقریباً یک ساعت، چندین بار مورد آزمایش قرار گرفت. درجه فشارخون روی ۱۵۰/۸۵ می‌باشد. حجم قلب و میزان انقباض آن عادی است. شدت صدای نبض کمی کاهش یافته اما نسبت به سن وی عادی است.
دستگاه تنفسی : حرکت قفسه سینه منظم و یکنواخت است. هیچ عارضه‌ای در قسمت‌های پایینی قفسه سینه یا سایر نقاط آن مشهود نیست.
دستگاه گوارش : عارضه‌های غیرعادی در شکم مشاهده نشد. به کبد و طحال دسترسی جهت معاینه، پیدا نشد و آثاری از افزایش حجم در کلیه دیده نمی‌شود.
دستگاه مرکز اعصاب : معمولی است.
وضعیت دستگاه دفع ادرار : یک نمونه در آزمایشگاه بیمارستان مورد آزمایش قرار گرفت و هیچ اختلالی دیده نشد.
نظر پزشک : هیچ نشانه‌ای دال بر بیماری و اختلال ارگانیکی در این مرد دیده نمی‌شود. عوارض فعلی وی را می‌توان به تنش و ناراحتی روحی وی نسبت داد.

امضاء : ک . او . رالینگز MB., MRGP. LOND. Lieut. RAMC

(متخصص پزشکی (C) 46IGH)

امضاء دوم : سرهنگ دوم ژ. س. میکلسن، IMS/IAMC

افسر فرماندهی (C) 46IGH

سند شماره ۲۴/۳

بتاریخ سوم فروردین ماه/۱۳۲۴

وزارت بهداشتی

بهداری استان پنجم (۴)

شرح حالت مزاجی آقای سیدابوالقاسم کاشانی که در تاریخ سوم فروردین ماه ۱۳۲۴ [برحسب نامه مورخه ۲۳/۱۲/۲۸ آقای دکتر مبصر مورد معاینه این جانب دکتر محمد دفتری رئیس بهداشتی استان پنجم قرار گرفته است سابقه و شرح حال کنونی - قریب به هشت ماه است که از تنگ نفس و گرفتگی قلب شکایت دارد. در موقع حرکت این حالت شدت یافته همچنین صحبت از ایجاد ناراحتی کرده و بعضاً نیز بنظرش می‌آید که قلب تکان می‌خورد و گاهی نیز احساس عدم نظم در

قرعات^(۹) نبض مینماید - مقدم بر این مدت بهیچوجه شکایتی از طرف قلب نداشته و روزها در حدود یک فرسخ بدون هیچگونه ناراحتی پیاده‌روی میکرده

مشاهدات عمومی - قیافه نشان می‌دهد که در حدود هفتاد و پنج سال دارد ولی برحسب اظهار خود ایشان ۶۵ ساله است در موقع مکالمه آهسته سخن گفته و در ضمن صحبت با نفسهای عمیق دنباله مطلب را قطع و دوباره شروع میکند. رنگ چهره پریده است

جهاز دوران - حدود قلب طبیعی. درپچه‌ها سالم ولی صدایش از حد طبیعی آهسته‌تر و بعید شنیده می‌شود. فشار خون $\frac{145}{85}$ در بدو امتحان قرعات ۹۵ بوده ولی بعد از چند دقیقه دیگر به ۷۵ رسید اما بی‌نظمی در آن مشاهده نمی‌شود.

جهاز نفس - در امتحان ریتین^(۳) چیز غیرطبیعی احساس نشد.

جهاز گوارش - آثار غیرطبیعی در آن مشهود نیست کبد و طحال نیز طبیعی میباشد.

جهاز ادرار - در لمس کلین^(۴) طبیعی بوده دفعات ادرار و مقدارش معمولی لیکن بعضی اوقات در فاصله یک ساعت چند نوبت دفع بول میکند چون وسایل آزمایش ادرار در کرمانشاهان فراهم نیست لذا در بیمارستان نیرو [های] متفقین مورد آزمایش قرار گرفته و بطوریکه به این جانب اطلاع داده‌اند چیز غیر طبیعی در آن دیده نشد.

نتیجه معاینه - از مجموع مشاهدات و معاینات چنین استنتاج میشود که آثار مرض و عیب عضوی فعلاً در جهاز دوران و تنفس وجود نداشته البته آثار و علائمی که اظهار میدارند نتیجه خستگی روحی است که قهراً در اثر بازداشت میباشد.

رئیس بهداری استان پنجم دکتر دفتری^(۵)

[امضاء]

سند شماره ۲۵

عریضه سید محمد کاشانی به محمدرضا پهلوی درخصوص تقاضای آزادی پدرش و سایر محبوسین از زندان متفقین

مقام مقدس اعلیحضرت همایون شاهنشاهی خلداله ملکه

موضوع گرفتاری حضرت آیت اله آقای حاج سید ابوالقاسم کاشانی کتباً و شفاهاً کراماً بعرض مقدس ملوکانه رسیده همچنانچه باعث تأثر عموم طبقات ایران است طبعاً باعث تأثر ذات ملوکانه نیز بوده است. چو عضوی بدر آورد روزگار - دگر عضوها را نماند قرار. تمام مردم ایران و ذات اعلیحضرت همایونی همه از یک خانواده (ایران) میباشند و از آنجا که عرق ایرانیست و تعصب در وطنخواهی در مقام مقدس ملوکانه به تناسب علو مقام و شاخصیت ارجحند نسبت به سایر افراد ایرانی بیشتر است مسلماً علاقه نسبت به جهات و حیثیات و تمام شئون ایرانی بیشتر از سایرین است مجدداً به خاک پای اعلیحضرت همایونی معروض میدارد که علت گرفتاری معظم له در اثر نفوذ ایشان در مردم و عقیده لزوم انتخاب اشخاص صالح بوکالت دوره ۱۴ مجلس بوده و برکسی پوشیده نیست که اتهام به ستون پنجم آلمان و سایر حرفهای دولتهای بیگانه شعری از اشعار سیاسی و رنگی از رنگهای سیاسی بوده که در مردم ایران ارزش پیشیزی بخود نگرفت. اکنون که جنگ عالمگیر تمام شده و دیگر بهانه [ای] برای ادامه بازداشت اشخاص دربین نیست و دولت اتحاد جماهیر شوروی از لحاظ سیاست ساده و روشنی که دارد و از اینجهت که موفق به کشف سیاست و نظر دولت متفق خود گردیده از ادامه بازداشت عناصر صالح و آزادیخواه منجمله ایشان که از جهت شرافت ذاتی و پاکدامنی و وطنخواهی معروف عالم اسلام و ایران و خاورمیانه است منصرف و هیچگونه مجوز قانونی یا وجدانی نسبت به ادامه بازداشت افراد ایرانی دربین نیست و چون دشمنان ایران هیچگاه نخواهند گذارد مرد لایق وطن پرستی مصدر امور مملکت باشد و مصادر امور غالباً از کفایت دور و گاهی ضعیف النفس میباشند و لایق اینکه این خاندان تقاضائی کنند نمی‌باشند از ذات مقدس ملوکانه مستقیماً خواهش داریم توجه مخصوصی نسبت به موضوع ایشان که از علاقه‌مندان خاص اعلیحضرت همایونی میباشند و سایر بازداشت شدگان مبذول فرموده آزادی عموم و آسایش اینجانبان را فراهم فرمائید که بر تمام مردم ایران و مسلمین عالم منت خواهید گذارد.

الاحقر محمدبن حاج سید ابوالقاسم الحسینی و [التجفی الکاشانی]

[۱۳]۲۴/۴/۹

۲ - ضریبان

۳ - ریه ها

۴ - کلیه‌ها

۵ - دکتر محمد دفتری، فرزند عبدالملک، پسرعموی دکتر احمد متین دفتری، وی در وزارت بهداری متصدی مقاماتی بود و در دوره بیستم مجلس شورای ملی نیز به نمایندگی از کنگاور و صحنه به مجلس راه یافت. باقر عاقلی، خاطرات یک نخست وزیر (دکتر احمد متین دفتری)، ص ۱۸.

سند شماره ۲۶
گزارش کمیسر دولت (دکتر مبصر) در خصوص ممنوعیت ملاقات با
آیت الله کاشانی

بتاریخ ۱۳۲۴/۴/۲۷

محرمانه

نخست وزیر

جناب آقای نخست وزیر^(۱)

بطوریکه مقامات انگلیسی امروز اطلاع میدهند ملاقات با آقای سیدابوالقاسم کاشانی در کرمانشاه موقتاً ممنوع شده است علت این امر را چنین توضیح می دهند که در آخرین مرتبه ملاقات دختر ایشان بسته ای را بدون اینکه طبق مقررات معموله در نیروی انگلیس قبلاً بازرسی نمایند به آقای سید ابوالقاسم کاشانی میدهد و با وجود تمنای بازرسی از طرف مأمورین مربوطه از تسلیم بسته مذکور جهت بازرسی خودداری شده است. باین مناسبت مأمور مسئول حفاظت آقای سیدابوالقاسم کاشانی در کرمانشاه از ملاقاتهای بعدی اشخاص با ایشان جلوگیری نموده و مراتب را به مرکز اطلاع و منتظر دستور است فعلاً موضوع تحت رسیدگی است و اینجانب هم درخواست نموده که هرچه زودتر به این وضع خاتمه داده شود که موجب نگرانی برای آقای سیدابوالقاسم کاشانی یا خانواده ایشان نگردد. از طرف مقامات مربوطه وعده تسریع داده شده است.

با تقدیم احترامات فائقه

کمیسر دولت شاهنشاهی - دکتر مبصر

[امضاء]

سند شماره ۲۷/۱

گزارشهای رئیس شهربانی کل کشور در خصوص آزادی آیت الله کاشانی از زندان
متفقین و قصد ایشان به منظور اقامت در کرمانشاه تا پایان ماه رمضان

محرمانه مستقیم

وزارت کشور

اداره کل شهربانی

وزارت کشور

برطبق گزارش شماره (۱۰۰۹) شهربانی کرمانشاهان معروض میدارد. آقای حاجی سیدابوالقاسم کاشانی که در اردوگاه انگلیسها تحت نظر بود عصر روز ۲۴ ماه جاری^(۲) مرخص [و] در خانه آقای حاجی اسمعیل سالمی علاف وارد شده عده [ای] از اهالی نامبرده را دیدن نموده اند.

۵۴۶۵
۲۴/۶/۱

رونوشت گزارش فوق برای استحضار خاطر محترم جناب آقای نخست وزیر تقدیم میگردد.

رئیس شهربانی کل کشور - سرتیپ ضرابی

[امضاء]

۱ - منظور محسن صدر است که در ۲۶ تیر ۱۳۲۴ ه. ش کابینه خود را معرفی کرد.

۲ - منظور مرداد ماه است.

سند شماره ۲۷/۲

اداره اطلاعات
دائرة محرمانه

وزارت کشور
شهربانی کل کشور

(محرمانه)

وزارت کشور

تعقیب معروضه شماره $\frac{۶۵۴۶}{۵۴۶۵}$ محترماً باستحضار میرساند بطوریکه شهربانی کرمانشاهان گزارش میدهد آقای سیدابوالقاسم کاشانی از روز شنبه ۲۷ مرداد ماه نماز ظهر و عصر را با جماعت زیادی در مسجد حاجی شهبازخانه گذارده و قصد دارد تا آخر ماه رمضان در کرمانشاهان بماند و بعد به همدان عزیمت چند روز توقف و سپس به تهران حرکت کند.

$\frac{۱/۵۴۹۷/۶۴۸۳}{۲۴/۶/۱۰}$

رونوشت گزارش بالا تعقیب معروضه شماره ۵۴۶۵-۱۳۲۴/۶/۱ برای استحضار جناب آقای نخست وزیر تقدیم میگردد -
رئیس شهربانی کل کشور - سرتیپ ضرابی
[امضاء]

سند شماره ۲۸

تلگراف تبریک گروهی از اهالی کاشان به مناسبت آزادی آیت الله کاشانی
از زندان متفقین

شماره کتاب ۶۳

وزارت پست و تلگراف و تلفن
تلگراف

از کاشان به ط [هران] - شماره قبض ۹۷۲ - شماره تلگراف ۷۷۸ - عدد کلمات ۱۴۲ - تاریخ اصل ۲۸ - تاریخ وصول
[۱۳۲۴]/۵/۲۹

جناب آقای نخست وزیر پنج رونوشت مجلس شورای ملی رونوشت وزارت امور خارجه رونوشت روزنامه اقدام رونوشت [روزنامه] ستاره رونوشت [روزنامه] داد، مژده استخلاص حضرت آیت اله آقای حاج سیدابوالقاسم کاشانی عموم اهالی شهرستان را مسرور سپاسگذار نموده و اکنون بهترین احساسات ادعیه خالصانه خود را حضور بندگان معظم له تقدیم داشته بقای عمر و سعادت وجود ایشان که یکی از بزرگترین شخصیت‌های روحانی است از خداوند مسئلت مینماید از طرف عموم طبقات کاشان حاج کیهان حاج احسان حاج ابوالقاسم کیهان حاج علی مسچی حاج رضا رضوانی اکبر رضوانی حاج غلامعلی رضوانی صادقی شریفی علی فروتن حاج لاجوردیان سید علی مصطفوی علی نقی تفضلی علی اکبر افشاری حاج حسین علی فرشچی فلاح تفضلی محمد صدوقی محمد حریری حسین زرکش امیر ناظم‌پور علی اکبر صمدی واثقی عباس علی اسداله مدحی سیف اله خسروی محمود ریاضی محمد اطاعت.

سند شماره ۲۹

دستور نخست وزیر به اداره کل شهربانی مبنی بر جلوگیری از مراسم استقبال
اهالی پامنار از آیت الله کاشانی

شماره خصوصی ۲۵۶۵

تاریخ پاکتویس ۶/۲۱

تاریخ ثبت [۱۳]۲۴/۶/۲۵

محرمانه خیلی فوری است

دفتر نخست وزیر

اداره کل شهربانی وزارت کشور اطلاع می‌دهد که بقرار گزارش آن اداره بین عده‌ای از اهالی پامنار مذاکراتی بوده که در موقع ورود آقای حاج سیدابوالقاسم کاشانی به تهران استقبال مجللی از ایشان بشود لازم است بنحو مقتضی به متنفذین محل و وجوه اهالی خاطر نشان نمایند که حالا این ترتیب مصلحت نیست و صرف نظر نمایند - نخست وزیر

رونوشت عطف بنامه شماره $\frac{۵۱۲۹۶۷}{۲۴/۶/۳۹۲۶}$ برای اطلاع وزارت کشور فرستاده شود - نخست وزیر

سند شماره ۳۰/۱

گزارشهای رئیس شهربانی کل کشور درخصوص استقبال مردم شهرهای بین راه از آیت الله کاشانی درحین مراجعت از کرمانشاه به تهران

وزارت کشور
شهربانی کل کشور

محرمانه

وزارت کشور

تعقیب گزارش شماره ۵۴۹۷ برطبق گزارش شماره ۱۱۸۴ شهربانی کرمانشاهان معروض میدارد. آقای حاجی سیدابوالقاسم کاشانی روز ۲۰ شهریور بطرف همدان حرکت نموده و از آنجا عازم تهران هستند عده زیادی از اهالی از منزل تا سبزه میدان پیاده و بعداً با هشت دستگاه اتوبوس و چند اتومبیل سواری تا طاق بستان ۹ کیلومتری شهر نامبرده را مشایعت نموده عده [ای] هم تاکنگاور همراه ایشان بوده‌اند.

$\frac{۶۴۳۷}{۲۴/۶/۲۶}$

رونوشت در تعقیب معروضه شماره ۵۴۹۷ برای استحضار خاطر محترم جناب آقای نخست وزیر تقدیم میگردد. -
رئیس شهربانی کل کشور - سرتیپ ضرابی
[امضاء]

سند شماره ۳۰/۲

وزارت کشور
شهربانی کل کشور

وزارت کشور

برطبق گزارش شماره (۳۶۶) شهربانی اراک معروض میدارد ساعت ۱۸ روز ۲۴ ماه جاری آقای سیدابوالقاسم کاشانی از طریق ملایر به اراک منزل آقای توکلی تاجر وارد عده [ای] از علماء و تجار و اهالی تا خارج شهر ایشان را استقبال نمودند.

$\frac{۶۹۹۶}{۲۴/۶/۳۱}$

رونوشت در تعقیب معروضه شماره ۵۴۹۷ برای استحضار خاطر محترم جناب آقای نخست وزیر تقدیم میگردد.
رئیس شهربانی کل کشور - سرتیپ ضرابی
[امضاء]

سند شماره ۳۰/۳

وزارت کشور
شهربانی کل کشور

وزارت کشور

تعقیب گزارش شماره (۶۹۹۶) برطبق گزارش شماره (۳۷۰) شهربانی اراک معروض میدارد. ساعت ۹ صبح روز ۲۷ ماه جاری آقای

سیدابوالقاسم کاشانی بطرف قم حرکت و عده [ای] از اهالی تا راه بروجرد ایشان را مشایعت نموده‌اند.

رونوشت در تعقیب معروضه شماره (۶۹۹۸) برای استحضار خاطر محترم جناب آقای نخست وزیر تقدیم میگردد.
 رئیس شهربانی کل کشور - سرتیب ضرابی
 [امضاء]

سند شماره ۳۰/۴

وزارت کشور
 شهربانی کل کشور

محرمانه

وزارت کشور

برطبق گزارش شماره (۱۳۲) شهربانی قم معروض میدارد. ساعت ۲۸ (روز ۲۷ [ماه] جاری آقای حاجی سیدابوالقاسم کاشانی مجتهد از اراک به قم و [به] منزل آقای تولیت وارد شده‌اند [و] از طرف آقایان علماء و بازرگانان و اصناف مختلفه مراسم استقبال در شاهزاده جمال ۵ کیلومتری شهر بعمل آمده و انتظامات کاملاً برقرار بوده است -

۷۰۰۰
 ۲۴/۶/۳۱

رونوشت برای استحضار خاطر محترم جناب آقای نخست وزیر تقدیم میگردد.
 رئیس شهربانی کل کشور - سرتیب ضرابی
 [امضاء]

سند شماره ۳۱/۱

تصمیم آیت الله کاشانی مبنی بر سخنرانی در مسجد شاه راجع به نحوه
 دستگیری خود توسط متفقین

تاریخ ۱۳۲۴/۷/۵
 شماره ۵/۱۹۲/۷۳۱۲ م

وزارت کشور

محرمانه - فوری

جناب آقای نخست وزیر

رونوشت گزارش محرمانه روزانه مورخ ۲ مهرماه جاری شهربانی کل کشور راجع به تصمیم آقای کاشانی به سخنرانی در روز جمعه تلوا تقدیم میشود. مستدعی است مقرر فرمائید از تصمیمی که در این خصوص اتخاذ خواهند فرمود وزارت کشور را مستحضر فرمائید.

از طرف وزیر کشور فریدونی (۲)

[حاشیه بالا:]

در روز مزبور سخنرانی نمودند و امروز ۲۴/۷/۱۸ است بایگانی شود.

۱ - در اصل سند به همین شکل آمده که به احتمال قریب به یقین اشتباه است.

۲ - احمد فریدونی، کلیل وزارت کشور

گزارش

بطوریکه اطلاع حاصل شده جمعی از علماء و تجار از آقای کاشانی خواهش کرده‌اند سخنرانی مفصلی راجع به عالم اسلام نموده و ضمن سخنرانی از وضعیت دستگیری خودشان و علل آن نیز بیاناتی نمایند این خواهش با اشاره خود آقای کاشانی بوده ولی بر اثر این شایعه جمعی از علماء و آقایان دیگر فعلاً سخنرانی ایشان را صلاح ندانسته و گفته‌اند این اقدام را به آئینه موکول سازند اما آقای کاشانی که بر خلاف میلش بدون تجلیل^(۱) به تهران وارد شده این سخنرانی را لازم دانسته و اصرار دارند که روز جمعه در مسجد شاه عملی کنند و عده‌ای از آقایان عقیده دارند حالاً که آقای کاشانی اصرار در سخنرانی دارد خوب است موضوع را قبلاً به مقامات دولتی پیشنهاد و با جلب موافقت و نظر آنها سخنرانی نماید زیرا در غیر اینصورت ممکن است باز هم حادثه جویان از موقعیت استفاده کرده دست به کارهایی که بضرر کشور و خود آقای کاشانی تمام شود بزنند فعلاً این موضوع بطور محرمانه بین خودشان در جریان است.

بسمه تعالی

بیانیه حضرت حجة الاسلام آية الله آقای حاج سید ابوالقاسم مجتهد کاشانی
دانت برکاته که در تاریخ غرة شعبان المعظم چاپ شده بود اینک برای استفاده عموم
تجدید طبع میشود

برادران دینی بخوانند و تکلیف خود را بدانند

حدیث شریف از پیغمبر اسلام (ص)

من اصبح ولم یهتم بامور المسلمین فلیس بمسلم
(هر کس صبح کند و اهتمام در امور مسلمانان نداشته باشد مسلمان نیست)

شرح داستان اختلال امور دین و دنیای این ملت که چشم صاحب شریعت را گریان و قلب هر
مسلمانی را جریحه دار نموده و هر چند در این مختصر با قوت مجال غیر میسر است ولی بطور
اجمال عرض میشود آیا مسلمانان میدانند وضعیات مدارس جدیده چیست این کارخانه های آدم
سازی که باید سالی چند هزار نفر مسلمان مذهب الاخلاق و وطنخواه فداکار تربیت کند غیر از
معدودی که در نتیجه تربیت خانوادگی عقاید اسلامی دارند و دارای اخلاق حمیده هستند چندین
هزار بیعلاقه بدیانت که جز شهوترانی مقصودی ندارند و بونی از ملت دوستی و وطنخواهی به شما نشان
نرسیده برای این ملت و مملکت تهیه مینمایند واضح است با این شالوده فساد تا چند سال دیگر امر
دین و آئین و ملت و مملکت بکجا خواهد انجامید؟ آیا میدانند مدارس قدیمه که باید مشحون به
فضلا و محققین و مروجین باشد چون اوقافش صرف عیاشی و مصارف بیبوده میشود خالی است
و معدودی از طلاب که هر جا هستند بسختی و کسنگی میگذرانند آیا اطلاع از مدارس مختلط
پسران و دختران بزرگ دارند و ملتفت هستند چه صدمه و لطمه بدیانت و ملت وارد مینماید آیا
این شرابخانه ها که در همه جا دایر است مرضی خدا و رسول صلی الله علیه و آله میباشد؟
آیا مطالبه جواز لباس از مغممین و کشاندن آنها بشهربانی و کلاتری ها سزاوار است؟ آیا استخدام
خانمهای تواله کرده در ادارات که منشأ مفاسد عظیم اخلاقی و دینی است رواست؟ آیا شیوع
لهویات و فسوق بایندرجه از فضاحت قابل تحمل است؟ آیا هتک نوامیس و پاره کردن حجاب
مخدرات در هر کوی و برزن را درملاء عام امر حقیری میشمارید؟ آیا چپاول و غارت مال ملت را
بدون بیم هراس که در همه ادارات با کمال وقاحت شایع است و بیچارگی و کسنگی ملت را
بر خود هموار مینمائید؟ آیا خودسری و مظالم حکام و سایر مامورین را جایز میشمارید؟
آیا از اطمان تیکه بهمدستی خائنین از و کلاء با اجانب باین ملت و مملکت وارد میشود مستحضر
هستید؟ آیا مطلع هستید که در دوره چهاردهم که ظاهراً خانه جنگ است و مقدرات و ششون
و امور سیاسی و اساسی این مملکت و ملت تعیین و تقدیر میشود چه قدر اهمیت دارد؟ آیا خود را
در جلوگیری از این مفاسد دینی و دنیویه مکلف و مسؤل نمیدانید؟ آیا در وجوب موکد امر به
معروف و نهی از منکر و حفظ بیضه اسلام و دفاع از حوزه دیانت مخدشه و اشکالی دارید؟ آیا بهم
دستی و اتحاد در تعیین و کلاء صالح متدین وطن دوست با شهامت عالم بمقتضیات امروزه دنیا
نمیتوان از این مفاسد دینی و دنیوی جلوگیری نمود آیا هانمی در همدستی و اتحاد دارید؟ آیا
راه دیگری برای حفظ دیانت و رفع بیچارگی و اصلاح مفاسد در نظر دارید و چون راه دیگر در
نظر نیست پس بر کلیه مسلمین واجب است که در انتخاب و کلاهی صالح برای دوره چهاردهم کمال
سعی و کوشش بعمل آورند که جلوگیری از کلیه مفاسد بشود و کلیه اصلاحات انجام یابد و چون
تشت آراء مسلمین موجب پیشرفت نظریات سوء معاندین خواهد شد و برای جلوگیری از این
خطر عظیم از اتفاق در قضیه انتخابات حتمی است انشاء الله برادران دینی با اتفاق کامل بوظایف
خود اقدام تا در نتیجه مجلس دوره چهاردهم از و کلاهی مسلمان متدین ملت دوست باشهامت بی
غرض و بی طمع و صادق تشکیل شود و بعنایت خدای متعال حفظ اساس دیانت و ایجاد وسائل
ترقی و آسایش ملت و بقاء استقلال مملکت میسر گردد.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته احقر ابوالقاسم الحسینی الکاشانی

وزارت کشور

اداره کل شهربانی

اداره اطلاعات

دایره

بتاریخ ۲۳/۴/۲۷
شماره ۴۵۰۴/۱

موضوع

بیوست

مخبره تصحیح

مخبره امنیت وزیر

مخبره مبرضر بر سر آرزو صحت بر کفایت که در اسم او جزو صورت می باشد و در صورت
 تسفین بستر زود است و کتف محض و کتف در صحت ۱۵ در کتف بکاف
 مملکت دره مو به کتف در رتبه در کتف در کتف در کتف در کتف در کتف در کتف
 در کتف در کتف در کتف در کتف در کتف در کتف در کتف در کتف در کتف
 در صورت مملکت در کتف در کتف در کتف در کتف در کتف در کتف در کتف
 کتف در کتف در کتف در کتف در کتف در کتف در کتف در کتف در کتف

[Handwritten signature]

وزارت اطلاعات
۲/۹

۹۴۱
۲/۹

۱-۱

اداره اطلاعات

دائره

تاریخ ۲۳/۳/۶۰

شماره ۱۲۶۰

بیوست

موضوع

وزارت کشور
شهربانی کل کشور

محرمانه مستقیم

جناب آقای نخست وزیر

- X محترماً معروض میدارد در این چند روزه که امر انتخابات شروع شده راجع به دکتر متین دفتری که جزو مضمونین متفقین در اراک - یازد است است و همچنین راجع به سید ابوالقاسم کاشانی که او نیز جزو مضمونین و فعالان فراروا است در اثر فعالیت های زیادی برای وکالت می شود و چه در روز نامه ها و چه در اوراق متفرقه چاپی از ناحیه خانم ویرا در متین دفتری و از ناحیه اهالی بخش ۹ برای کاشانی تبلیغات زیادی بعمل می آید و همین قضیه باعث توجه اداره سیاسی انگلیس ها شده و چند مرتبه به شهربانی شفا هسا تذکره داده اند و مراتب استحضار عرض تا هر نوع مقتضی است امر با اقدام فرمایند -

X

رئیس شهربانی کل کشور - پاسپاراسیف

بکانه

شماره کتاب
 وزارت پست و تلگراف و تلفن
 تلگرافی

اداره	شماره ثبت ۷۱۲	عدد کلمات	تاریخ ارسال	توضیحات	تاریخ وصول	نام گیرنده
پست	شماره تلگراف ۵۱۲	۵۰	۱۰		روز ۱۰	ماه ۱۰

حضرت کبریا حضرت برهانیه - رزقیت با سعادت اول ستمده ابراهیم
 استاد ارشد تقنین - جناب آقای فخرت وزیر - فخر حضرت ابراهیم
 کاتبان عارف شاعر معبدین اسلام درود مهر نمودت و
 و عهدی نسبت بمل ضعف بسیار غایب بر تعلیمت فخران جهان
 و رفیع این توین را دارد - ختمه محمد کبیری محمدی غفره

صندل مرطاب
۱۲/۱۱

۷۱۲۲
 ۱۱/۱۲/۱۱

مجلس شورای ملی

دوره هفتم

مجلس شورای ملی سید اله ارکان

بظوریکه حاضر عم آقايان نمايندگان محترم مستحضراست آقاي حاج سيد ابوالقاسم مجتهد کاشاني که صرف نظر از مقام روحانيت و شخصيت برجسته که در ايران و ساير سالک اسلامي دارا هستند تا آن اندازه از ظرف توده -
 ايراني مخصوصا تهراني محبوبيت داشته و دارند که با آنهمه فشار شهرباني و تشقيقات سهيلي در مورد اثبات
 اينسان يا اينکه در تمام مدت انتخابات مخفي بوده و هيچگونه اعمال نفوذی در مردم نداشته و آنهمه تبليغاتي که
 بر عليه ايشان ميشده معدالك با اکثريت قابل توجهی به نمايندگی دوره چهاردهم مجلس شورای ملی ايران انتخاب
 گرديده اند . و بطوریکه مستحضرميباشد در اثر سوء تفاهات سياسي با وجود معاهدات پيمان های متبادله -
 و لزوم احترامات متقابل و رعيت شئون و حيثيات قضائي ملکه از ظرف نیروی برتانيايي کبير دولت متفن ما دستگير
 و با سخت ترين وضعی در اراک در دخمه تنگ و تاريک بدون رعيت حيثيت و مقام روحانيت و وکالت ايشان که نسبت
 بهر محبور سياسي در آنجا معمول است در بازداشت بچهره نگاه داشته اند تنها علت قابل ذکر ضعف اخلاقي -
 و جبن ذاتی ما مورين مملکت ما بوده است که نتوانسته اند از موارد پيمان های متبادله استفاده نمود و از تجاوزات
 برخلاف قوانين جاريه که لطمه به حيثيات قضائي و شرافت ملی استقلال مملکت نامبرده جلوگیری کنند اکنون معظم له
 المصلحتينسکلی در زندان مجرد در اراک در کمال سختی و جهل نفع امله بی سرپرست ايشان در تهران در کمال -
 پريشان خاطر میگذرانند ما عائله معظم له از نمايندگان مجلس خواهش ميکنيم که از نظر حفظ شئون قوه مقننه که
 خود از ارکان آن هستند بلحاظ مقام وکالتی ايشان . و از نظر حفظ شئون قضائي و استقلال مملکت و از جهت -
 رعيت اصول آزادي که دولت برتانيا با اسم آن اينهمه قداکاري ميکنند انتقال فوری ايشانرا بمرکز جهت توجه بصحبت
 و نيز آزادي ايشانرا خواستاريم والا برای روشن شدن حقايق و اينکه هيچگونه اتهامی بر ايشان نبوده و نيست -
 و خود ايشان در جامعه ايراني باعث اينهمه سوء تفاهات سياسي بوده تقاضا دارم پنهانچه خود ايشان در -
 اعلاميه خود تقاضا کرده بودند تشکیل محکمه ملی داده و ايشانرا با حضور طبقات ايراني و خلاصه محاکمه علنی کنند
 تا سیه روی شود هر که دروغش باشد تا اگر در محاکمه علنی تفصيري متوجه ايشان گردد دلائل باعائله معظم له -
 و عم مردم ايران بدانند که گرفتاری ايشان بتقصير بوده و نه آقايان انگليسيها از تشکیل اين محکمه رويه عدل و
 انصاف خود طرفداري از آزادي حقوقی ملل ضعيف را در دنيا نشان داده و برای ديگران عبرت باشد و در صورتیکه
 غرض ديگری در کار نباشد تقاضای مشروع اخير ما را خواهند پذيرفت .

عائله آيت اله حاج سيد ابوالقاسم کاشاني

رونوشت برابر با اصل است

اداره دبیرخانه
مردخه ۱۱۱۱/۱۱۱۱

شماره ۱۱۱۱۹

شماره ۱۱۱۱۹ پیوست

موضوع

خواب آفتاب

۱۱۱۱۲
۲۳۹۲

بنیاد آفتاب
رضی و حاج سعادت
۴۲

خواب آفتاب
رایج
در روز چهارشنبه
۱۱۱۱/۱۱۱۱

از کس

تاریخ ارسال
۱۱۱۱/۱۱۱۱

سر قمر بنی هاشم
از حالت
سازگار
مصر
ای

۲۶۷۸
۱۱۲

مراکز
مجلس شورای اسلامی
مراکز
مجلس شورای اسلامی

۹۸۸
۱۱/۱۱

بنام ریخ ۱۲/۱/۱۳۲۴ ماه ۱۳۲۴

شماره

پیوست
۳

نمونه (۶)

Handwritten signature and notes in the top left corner.

مقام نخست وزیری

باسخ امر به شماره ۶۲۷۸ مورخ ۱۲/۱۲/۲۳ مراتب زیر با عرض مبارک میرساند

- ۱- بطوریکه پس از مراجعت از کرمانشاهان جریان امر بطور تفصیل حضوراً گزارش عرض شد آقای سید ابوالقاسم کاشانی را مقامات انگلیسی از اراک به کرمانشاهان انتقال داده و مشارالیه فعلاً در اردوگاه ارتش انگلیس در کرمانشاهان بازداشت میباشد.
- ۲- نظریاتیکه در اردوگاه مدکور سابقاً بازداشت گاهن موجود نبود است مقامات مدکور محل مناسبی را برای این منظور تخصیص داده و در اطاق و یک حمام و در و سایر لوازم مربوطه برای سید ابوالقاسم کاشانی در آنجا بنا نمودند که طرف آن طبق مقررات مربوطه نظامی سیم خاردار نصب شده و از طرف پاداران نظامی انگلیسی حفاظت و مراقبت میشود.
- ۳- نظریاتیکه آقای سید ابوالقاسم کاشانی در بازداشتگاه متنها بسر میبرد و از اینجهت ناراحتی هائمی احساس مینمود در نتیجه مداکره با مقامات متفقین تراضی حاصل شد که یکی از فرزندان ایشان در خدمت پدر باشد البته مقررات بازداشت که مخصوصاً مربوط بخروج از محوطه بازداشتگاه است درباره او هم رعایت میشود و فعلاً آقای ابوالمعالی یکی از فرزندان آقای کاشانی که در حدود ۱۸ سال دارند بعمل خود و با موافقت مقامات مدکور در خدمت آقای سید ابوالقاسم کاشانی است.
- ۴- مقامات انگلیسی جیره خاصی برای آقای سید ابوالقاسم کاشانی معین ننمودند و اظهار میدارند آنچه را مایل باشد و نزد نیروی متفقین یاقت شود در اختیار ایشان گذاردند خواهد شد ولی آقای سید ابوالقاسم کاشانی از دریافت جیره تاکنون امتناع ورزید و اند و شخصاً متحمل مخارج معاش خود در بازداشتگاه میباشد علت این امر که از ایشان استیضاح شد چنین جواب دادند که "من جیره خور کسی نبودم و نیستم و نمیخواهم زیرا منتم کسی باشم حتی دولت بریتانی کبیر".
- ۵- غذای ایشان بوسیله یک نفر آشپز ایرانی که مقامات متفقین در اختیار او گذاردند تهیه میشود و علاوه بر آشپز مدکور یک نفر مترجم و پیشخدمت هم از طرف مقامات نامبردند برای ایشان گذاشته شده اند.
- ۵- چون بعضی از کسان آقای سید ابوالقاسم کاشانی در کرمانشاهان اقامت دارند ترتیباتی داده میشود که لا اقل هفته یکمرتبه ملاقات بعمل آورند و چون فاصله اردوگاه انگلیس تا شهر کرمانشاهان در حدود ۲۰ فرسنگ است مقامات نظامی انگلیس پس از مداکرات زیاد حاضر شدند و اند که هفته یکمرتبه وسیله حمل و نقل بسرایی

Handwritten notes on the right side of the page.

نخست وزیر

- ۲ -

نمونه (۶)

کسانیکه مایل ملاقات با آقای کاشانی باشند فراهم سازد .

۶- راجع بحالت مزاجی ایشان در تاریخ ۲۸ / ۱۲ / ۲۳ از آقای دکتر محمد دفتری رئیس بهمداری استان پنجم و همچنین از سرهنگ د. مژ. س. میکلسن رئیس مرصخانه نظامی نیروی انگلیس در کرمانشاهان درخواست شد که از آقای سید ابوالقاسم کاشانی عیادت نمود و با معاینه دقیق گزارش جامعی راجع بحالت مزاجی ایشان تهیه که تقدیم مقام نخست وزیر کرد .

در تاریخ ۳ فروردین ماه ۱۳۲۴ وسایل معاینه فراهم و حالت مزاجی آقای سید ابوالقاسم کاشانی تحت نظر آقایان پزشکان قرار گرفت و با معاینات دقیق که از هر حیث از ایشان بعمل آمد گزارش جامعی از طرف آقایان پزشکان تهیه که عین آن به پیوست تقدیم میگردد .

۷- آنچه از مجموع گزارشات آقایان پزشکان ملاحظه میشود . آقای سید ابوالقاسم کاشانی کسالت عضوی ندارد و اظهار کسالتی که مینمایند در حقیقت بواسطه کسالت روحی است که قهراً در نتیجه بازداشت عارض میشود که آنکه خود ایشان صراحتاً اظهار داشتند که " من علت مزاجی ندارم و در من موثر نیست تنها داری من آزادی است "

۸- چون آقای سید ابوالقاسم کاشانی به پزشکان ایرانی بیشتر معتقد بودند از مقامات متفقین درخواست شد که اگر رآتی اظهار کسالتی از طرف ایشان بشود فوراً آقای دکتر محمد دفتری رئیس بهمداری استان پنجم را به عیادت ایشان بفرستند و خوشبختانه این درخواست مورد قبول واقع شد و این مناسبت مراتب با آقای دکتر محمد دفتری اعلام کردید که ایشان هم بنوبه خود در معالجه و مداوی آقای سید ابوالقاسم کاشانی در صورت ضرورت شرکت نمود و حتی در اروهای مورد حاجت را در اختیار ایشان بگذارند .

۹- بنا بر مراتب ملاحظه میفرمایند که فعلاً وضع مزاجی و حالت آقای سید ابوالقاسم کاشانی رضایتبخش و وسایل پدید برائی ایشان در ریاضد اشتگاه در کرمانشاهان حتی بیشتر از آنچه مقررات نظامی اجازه میداده است فراهم و تصور میروود که از اینجهت موجبات نگرانی در بین نیاشد .

۱۰- راجع بوضع عمومی ایشان هم با مقامات متفقین مذاکره شده است ولی مقامات مدک و معتقدند که بواسطه اوضاع و احوال عمومی جهان هنوز نمیتوان در اطراف آزادی ایشان یا تسهیلات بیشتری برای او وارد مذاکره شد . با تقدیم احترامات فائقه

کمیسردولت شاهنشاهی - دکتر مبصر

(نونه ۷)

بتاریخ ۱۳۴۴ / ۸ / ۲۷

شماره

نخست وزیر

محرمانه

جناب آقای نخست وزیر

بطوریکه مقامات انگلیسی امروز اطلاع میدهند ملاقات با آقای سید ابوالقاسم کاشانی در کرمانشا موقتا ممنوع شده است علت این امر را چنین توضیح میدهند که در آخرین مرتبه ملاقات دختر ایشان بسته ای را بدو دادند که طبق مقررات معموله در نیروی انگلیس قبل از بازرسی نمایند. با آقای سید ابوالقاسم کاشانی میدهند و با وجود تمنای بازرسی از طرف ما مورین مربوطه از تسلیم بسته مذکور جهت بازرسی خود داری شده است. باین مناسبت ما مور مسئول حفاظت آقای سید ابوالقاسم کاشانی در کرمانشا از ملاقاتهای بعدی اشخاص با ایشان جلوگیری نمود و مراتب را به مرکز اطلاع و منتظر دستور است فعلا موضوع تحت رسیدگی است و اینجانب هم در خوانست نمود که هر چه زود تر باین وضع خاتمه داد شود که موجب نگرانی برای آقای سید ابوالقاسم کاشانی یا خانواده ایشان نگردد. از طرف مقامات مربوطه عده تسریع داد شدند است.

با تقدیم احترامات فائقه

کمیسرد ولت شاهنشاهی - دکتر مبصر

وزارت کشور
اداره کل شهر بانی

بانی

اداره
دائرة
تاریخ
شماره
پیوست
موضوع

محرمات مستقیم

وزارت کشور

☆

بر طبق گزارش شماره (۱۰۰۹) شهرداری کرمانشاهان معروض
میدارد . آقای حاجی سید ابوالقاسم کاشانی که در وارد و گاه -
انگلیس ها تحت نظر بود عصر روز ۲۴ / ۲ ماه جاری مرخص در خانه
آقای حاجی اسمعیل سالمی علاف وارد شده و عده از اهالی نامبرده
را دیدن نموده اند .

رونوشت گزارش فوق برای استحضار خاطر محترم جناب آقای
نخست وزیر تقدیم میگردد .

☆

رئیس شهرداری کل کشور سر مرتضی ضرابی

(Handwritten signature)

۲۴۵۷
۲۴۶۳

ل-۱

وزارت کشور

شهربانی کل کشور

اداره _____
دائرة _____
تاریخ _____
شماره _____
پیوست _____
موضوع _____

وزارت کشور (محرمانه)

تعقیب گزارش شماره ۵۴۹۷ بر طبق گزارش شماره ۱۸۴ شهربانی

X

کرمانشاهان معروض میدارد .

آقای حاجی سید ابوالقاسم کاشانی روز ۲۰ شهریور بخاطر همدان حرکت نمود مواز آنجا خانم تهران هستند عدد زیاد یازاهالی از منزل تاسهزمیدان پیاده و بعدا باهشت دستگاه اتوبوس و چند اتومبیل سواری تا دلتاق پستان ۹ کیلومتری شهر نامبرد مرامشایعت نموده و عده هم تاکتاور همراه ایشان بوده اند .

رونوشت در تعقیب معروضه شماره ۵۴۹۷ برای استحضار خاطر محترم

X

جناب آقای نخست وزیر تقدیم میگردد .

رئیس شهربانی کل کشور - سر تیب ضرابی

۲۹۵۰
۲۷/ ۵/ ۴۴